Türkiye İş Bankası'nın Çocuklarımıza Armağanıdır

Kumbara

ŞUBAT 1981 / SAYI : 28

Betül Levent,

KÜÇÜKDİŞ

BABA DÜNYA NASIL DOĞDU!
BU ÇOK GÜÇ BİR SORU... BİLMEM

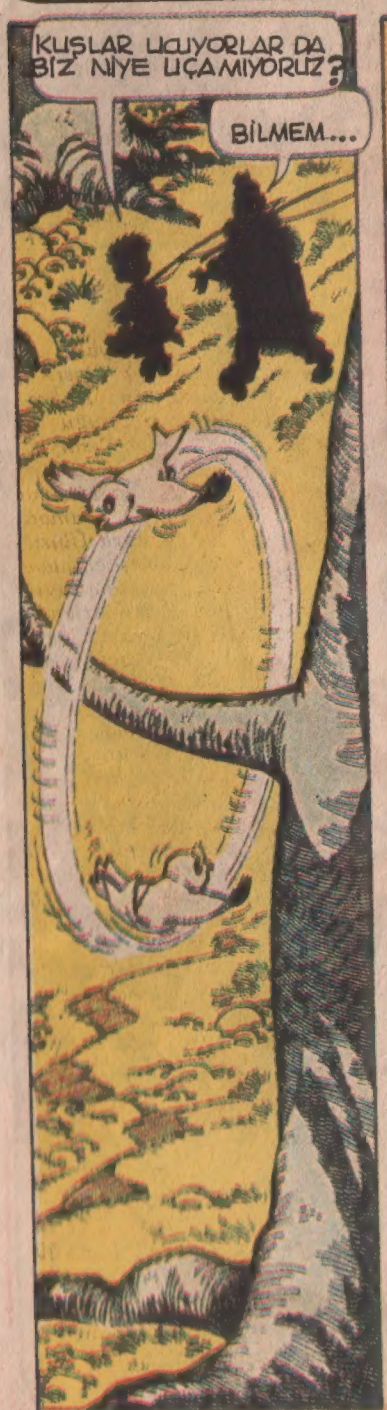
KUŞLAR UÇUYORLAR DA BİZ NİYE UÇAMIYORUZ?
BİLMEM...

GÜNEŞ NEDEN ÇOK ISI VERİYOR?
BİLMEM... DOĞANIN GİZEMİ...

HAVA NEDEN GÖRÜNMÜYOR?
BİLMEM!

BU SORULARIMLA SENİ SIKIYOR MUYUM?
HAYIR YAVRUM SIKMIYORSUN...

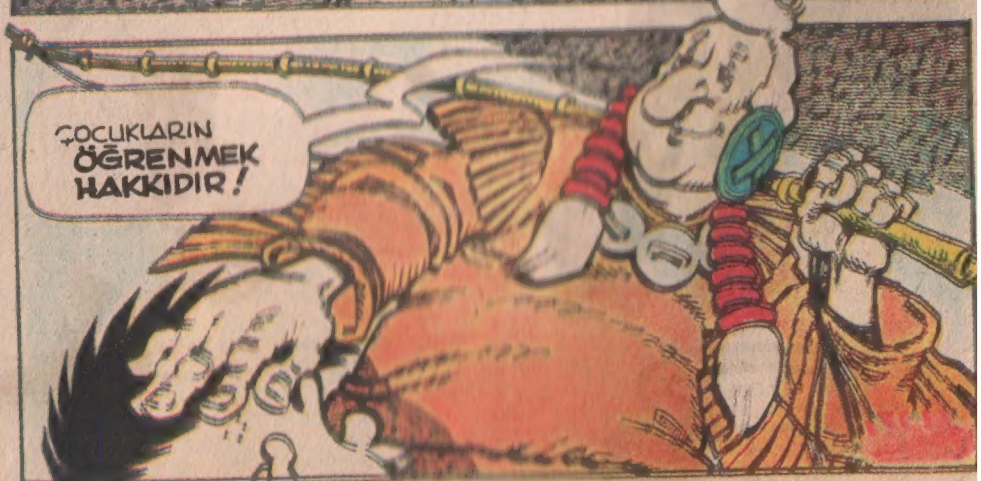
ÇOCUKLARIN ÖĞRENMEK HAKKIDIR!

SİZE BİR MEKTUP VAR

İLK YARI SONU VE TATİL

Sevgili Çocuklar,

İlkyarı sona erdi, karnelerinizi aldınız.Çoğunuzun notları iyi, kırık yok. Bir bölümünün ise, ilkyarıda çok iyi çalışma olanağını bulamadığınız için olsa gerek, zayıfı var ama, bunun pek önemi yok, çünkü ikinci yarıda çok daha iyi notlar alacağınızdan kuşkumuz yok. Bu arada güzel bir tatil geçiriyoruz, boş günlerinizden yararlanarak derslerinize çalışmanız gerekiyor. Eskileri bir gözden geçirmek, ilerki derslere bir göz atmak çok yararlı olur. Nasıl olsa bütün bir gün boş. Oynamaya, sinemaya gitmeye de yeter, çalışmaya da... İkinci yarıyla birlikte sıkı bir çalışma yöntemi uygulayınız. İşi hafiften almayın, derslerinizi savsaklamayınız.

Şubat ayında ülkemizde kış bütün şiddetiyle hüküm sürüyor, bu nedenle bu sayımızın kapağına konusu kış olan bir resim koyduk. Kapağı dergimizin sürekli ressamı Sema Ilgaz Temel yaptı. Ayrıca bu sayıda çizgi — öykü olarak Türkiye İş Bankası Yayınlarından birini ele aldık: "Küçük Kuş ve Özgürlüğü." Çizgi — öyküyü Ercüment Özçakır hazırladı. Beğeneceğinizi umuyoruz.

Geçen sayımızda yayınına başladığımız "Anadolu Söylenceleri"ni sürdürüyoruz. Ünlü ozan — yazarlarımızdan Ali Püsküllüoğlu bu kez size "Yunus Sırtındaki Çocuk" söylencesini sunuyor. Resimleri yine Sema Ilgaz Temel yaptı.

Öykü olarak derginizde genç yazarlarımızdan Mehmet Güler'in "Gecenin İçindeki Pırıltılar" adlı öyküsünü bulacaksınız. Bu güzel öyküyü beğeneceğinizden kuşkumuz yok.

1981 yılı, bildiğiniz gibi, aynı zamanda sakatlar yılıdır. Bu arada sakat çocukların birbirleriyle anlaşması, haberleşmesi için Amerika'da yapılan bu yeni makineden bahsediyoruz.

"Ülkemizi Tanıyalım!" bölümünde Van ilini ele aldık. Konuyu sizin için Kezban Akcalı hazırladı, Mustafa Delioğlu ise resimledi.

Bu sayımızda, size bir foto — röportaj sunuyoruz. Resimaltlarında hayvanlar arasındaki dostluk ilişkileri anlatılıyor.

Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü nedenile Pul Köşesinde Atatürk pullarına yer veriyoruz. Arka arkaya birkaç sayı sürecek olan Aziz Versan'ın hazırladığı bu yazıları iyi izlerseniz ATATÜRK Pul Koleksiyonu'nun nasıl ve hangi pullarla yapılabileceğini öğreneceksiniz.

Satranç köşesinde, oyun kurallarını Ateş Ülker size öğretmeye çalışıyor. Çok yakında sizlere satranç oyunları gösterecek ve sizlere problemler soracak. Siz de bu köşeyi daha çok seveceksiniz.

"Bir Yazar, 1 Yapıt" ta ünlü yazarlarımızdan Kemal Tahir'i ve onun TV'ye dizi film olarak çekilen yapıtı, "Yorgun Savaşçı"yı ele aldık. Ayrıca "Ünlü Kişiler"de dinamiti bulan Alfred Nobel'e yer verdik.

Çizgi — Öykü kahramanlarımız "Küçükdiş", "Ateş Kusan Canavar" ve geçen sayımızdan itibaren yayımlamaya başladığımız "Cingöz Karga"yı sayfalarımızda bulacaksınız.

Hale Kuntay'ın uyarladığı "Zehra Ablam ve Ben"de bizim sevimli iki kardeşin aritmetik dersine nasıl çalıştıklarını öğreneceksiniz. Zevkle okuyacağınız bu öyküyü sizin için yine Engin İyimen ablanız resimledi.

"Spor"da, bu kez Türkiye Ligi Şampiyonasında takımların birinci yarıdan ikinci yarıya geçerken durumlarını ele aldık. Sizin için bu yazıyı Nurhan Aydın kaleme aldı, Yusuf Noberi fotoğraflarıyla süsledi.

Televizyon, Sinema, Kitap, Bulmaca, "Garip ama Gerçek", "Denektaşı", "Mini —Ansiklopedi" bölümlerini yine Derginizde bulacaksınız.

Sevgi ve esenlik dileklerimizle.
Sağlıcakla kalınız.

KUMBARA

ŞUBAT AYI

Şubat ayı içinde, Büyük Atamız'ın gittiği kentler arasında Aydın ve Balıkesir var. 16 Şubat'ta, Atatürk'ün buyruğu ile 1925'te, Türk Teyyare Cemiyeti adıyla kurulan, Türk Hava Kurumu'nun kuruluş yıldönümü kutlanıyor. Kurumun amacı Türk Gençliğine ve Türk Ulusuna havacılığın sivil ve askeri alanlardaki ve ilçelerdeki şube sayısı 500'e ulaşmıştır. North Atlantic Treaty Organisation ya da kısaltılmış adıyla NATO, yani Kuzey Atlantik Paktı'na Türkiye 18 Şubat 1952'de katılmıştır. NATO'nun amacı ülkeler arasında barışı sağlamak ve güvenliği korumaktır. Siyasi, iktisadi ve askeri alanlarda çalışmaktadır Türk Ocakları'na 1932'de Atatürk tarafından "Halkevleri" adıyla yeni bir yön verilmesi üzerine 19 Şubat 1932-de Halkevleri açılmıştır. 19 — 26 Şubat arasında Halkevleri Haftası kutlanır.

Yardım Sevenler Haftası da 19 — 25 Şubat arasında kutlanmaktadır. 1928'de kurulan derneği Atatürk adlandırmıştır.

Türkiye İş Bankası'nın Çocuklarınızın Armağanıdır
Kumbara

Ayda bir yayınlanır — Sayı: 28

Türkiye İş Bankası A.Ş.
Halkla İlişkiler Müdürlüğü adına
Sahibi: A. Bülent AYDIN

Sorumlu Yazı İşleri
Yönetmeni: Yılmaz SEVİMLİ

ONK Ajans tarafından hazırlanan bu dergi, imzaları olan yazar ve sanatçıların dışında, AKÇALI Kezban (Genel), MORAN Adli (Genel - Mini Ansiklopedi-Denektaşı), MADEN Sait (Grafik), VERSAN Kemal Aziz (Pul), TURHAN Rüştü (TV— Sinema), ÜLKER Ateş (Satranç), ALAKUŞ Emin (Dizgi), ÖNAL Orhan (Yazı) ve ÇAĞIRIR Mustafa (Düzeltme)'nin emekleriyle oluşmuş ve VEB OFSET İLERİ MATBAACILIK A.Ş. tesislerinde basılmıştır.

(1 Şubat 1981)

Adres:
KUMBARA Dergisi
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Halkla İlişkiler Müdürlüğü
Atatürk Bulvarı, 191
Kavaklıdere
ANKARA

Kapak Resmi
SEMA ILGAZ TEMEL

Danny de Tod da spor yapmayı çok seviyorlar. Kayak kayıyorlar, bisiklete biniyorlar, beyzbol oynuyorlar. Birbirleriyle parmak ve el işaretleriyle konuşup anlaşıyorlar.

SAĞIR ÇOCUKLAR YENİ BİR BULUŞ YARDIMIYLA KONUŞUYORLAR

Telefona bağlanan bir yazı makinesiyle yollanan mesaj karşı makinedeki kağıda yazılıyor, bu sayede çocuklar haberleşiyorlar.

Tod Carter 12 yaşında ve Kaliforniya'da oturuyor. Danny Nakaji de 12 yaşında. Tod'la Danny sekiz yıldır çok iyi arkadaşlar ama, bir gün bile telefonla konuşmamışlar. Çünkü her ikisi de sağır. Bu yüzden telefonu kullanamıyorlar.

Oysa şimdi işler değişti. Yeni bir makine yardımıyla sağırlar da telefonla konuşabilecekler. Bilindiği gibi, 1981 aynı zamanda sakatlar yılıdır. Böyle bir buluşun bu yıla rastlaması da çok mutlu bir olay. Artık Tod da Danny de tıpkı öteki çocuklar gibi telefonda birbirleriyle konuşabiliyorlar. Böylesine büyük bir yarar sağlayan icadın adına kısaca "TTY" deniyor. Bu harfler "Teletypewriter" sözcüğünün kısaltılmışı. Türkçe'ye çevirirsek: "Tele — yazı — makinesi" diyebiliriz.

TTY bir telefona bağlanabilen portatif bir yazı makinesi. Çocuklar söylemek istediklerini makinenin tuşlarına basıyorlar. Söylemek istedikleri sözcükler makinedeki bir kâğıt parçasına yazılıyor. Birbirlerinin mesajlarını dinlemek yerine çocuklar bunları okuyorlar.

Babası Danny'ye bu makineyi doğum günü armağanı olarak vermiş. İki çocuk da bazı sesleri bazı yardımcı işitme araçlarıyla duyuyorlar. Ama telefonu kullanabilmek için ikisine de TTY gerekli. Tod bu konuda şunları söylüyor: "TTY'miz olmadan önce telefonla kimseyle konuşamıyorduk. Telefon açtığım zaman hattın öteki ucunda birinin olduğunu biliyordum, çünkü bazı sesler duyabiliyordum. Ama konuşanın neler söylediğini yeterince anlayamıyordum."

MAKİNE NASIL ÇALIŞIYOR?

Bu makinelerin kullanılması çok basit. Tod, Danny'yi telefonla aramak

Tod, arkadaşına, özel konuşma yazı makinesini gösteriyor. Bu özel makine yardımıyla sağır çocuklar birbirleriyle telefonda rahatça konuşabiliyorlar.

isteyince telefon alıcısını TTY'nin üzerine koyuyor ve Danny'nin telefon numarasını çeviriyor. Danny'nin evinde telefonun çaldığını gösteren bir ışık yanıp sönüyor. Danny telefonu açınca alıcıyı TTY'nin üzerine koyuyor. Sonra da tuşlara basıp yazarak konuşmaya başlıyor: "Merhaba, ben Danny..."

Danny her harfe bastığında makinesi "bip" diye bir ses çıkarıyor. Bu bip'ler tıpkı bir olağan telefon konuşması gibi telefon tellerinden Tod'un evine kadar ulaşıyor. Orada, değişik bip'ler Tod'un makinesinde harflere dönüşüyor. Sözcükler, TTY'sinin rulo kâğıdı üzerinde beliriyorlar.

YAŞAMAK DAHA KOLAY

Danny de Tod da yeni makinelerini çok seviyorlar. Danny: "TTY'yi seviyorum, çünkü gözlerimi kulaklarımdan çok daha iyi kullanabiliyorum" diye bir açıklama yapıyor ve ekliyor: "Telefonu kullanamamak beni çok üzüyordu."

Tod'un iki değişik makinesi var. Biri her zaman için evinde duruyor. Ötekini de yanında taşıyor ve bir arkadaşının evine gittiğinde ya da bir telefon kabinine girdiğinde kullanıyor. Oralardan evini arayabiliyor.

Ancak bu makine çok pahalı. Her isteyenin kolay kolay alabileceği gibi değil.

GELECEĞE BİR BAKIŞ

TTY, yani yukarıda belirttiğimiz yazı makinesi yöntemi yeni bir şey değildir. Bu tür makineler İkinci Dünya Savaşı'nda gemilerden karadaki kişilere mesajlar göndermek için kullanılıyordu. 1964 yılında iki bilgin eski TTY'leri yeniden ele alıp genel telefona bağlayarak çalıştırdılar.

Gelecekte, TTY'ler bütün sağırlar tarafından kullanılacaktır. Danny ile Tod şimdiki TTY makineleriyle çok mutlular. Ancak, bir eksikliklerini gidermeye çalışıyorlar. Her ikisi de tuşlara daha hızlı ve kolay basabilmek için daktilo kurslarına gidiyorlar.

SAĞIRLIK

Sağırlık birçok neden yüzünden olabilir. Bazı kimseler sağır doğarlar. Başkaları ya bir hastalık ya da bir kaza sonucu sağır olurlar. Bazen de, insanlar işitme özelliklerini yavaş yavaş yitirirler.

Bununla beraber işitme sorunlarına yardımcı olunabilir. Sözgelişi kulaklara takılan ve pille işleyen işitme aygıtları bunlar arasındadır. Birçok sağır da karşısındakinin dudak hareketlerini dikkatle izleyerek ne söylediğini anlayabilir. Sağırların çoğu da işaret dilini kullanarak elleri ve parmaklarıyla birbirleriyle konuşurlar.

Birçok sağır konuşabilir, ama açık seçik konuşabilme konusunda sorunları vardır. Bu da çıkardıkları sesleri duyamamalarından ileri gelir. Bu gibi kişilere çok olumlu biçimde yardımcı olacak uzmanlar ülkemizde de vardır ve çok olumlu sonuçlar almaktadırlar.

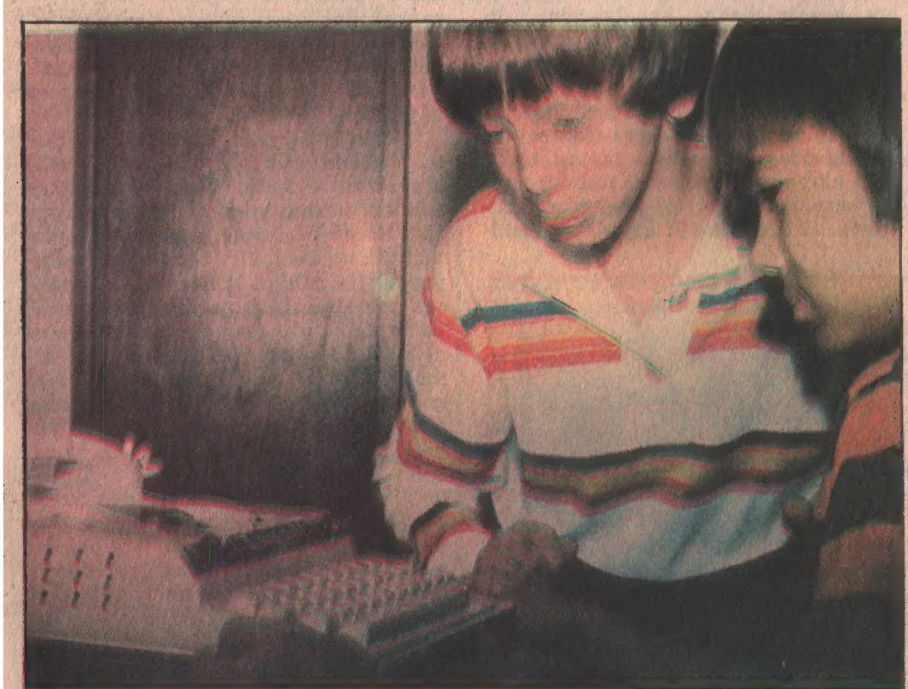

Tod, TTY'sinde tuşlara basarak bir mesaj yazıyor. Tod, kendi evlerinde aynı makineden bulunan bütün arkadaşlarına mesajlar gönderebiliyor.

Mini ansiklopedi

MİĞFER

Savaşçıların giydiği demir başlığa "miğfer" denir. "Tolga" sözcüğü de aynı anlamdadır. Eskiden olduğu gibi bugünkü savaşlarda da kullanılır. Eski Türkler savaşlarda tüylü miğferler giyerlerdi. Araplar miğferi Türklerden almışlardır. Miğfer, başı mermiden, süngüden, kılıçtan korumaya yarar. Bu yüzden de demir, çelik gibi dayanıklı madenlerden yapılır. Eski Yunan, Roma askerleri de tüylü miğfer giyerlerdi. Büyük ozanımız Yahya Kemal bir şiirinde: "Aktolgalı beylerbeyi haykırdı ilerle" dizesinde böyle bir miğfer giymiş bir sancak beyinden sözeder.

SUTERAZİSİ

Marangozlukta, dülgerlikte yatay düzlemi bulmak için yararlanılan basit bir düzeç vardır. Buna suterazisi adı verilir. Suterazisi, içinde ufak bir hava kabarcığı bırakılmak koşuluyla su doldurulmuş bir cam borudur. Bir tahtanın üzerine sağlamca yerleştirilmiştir. Suyun içindeki hava kabarcığı borunun tam ortasında ise, üzerinde bulunduğu düzlemin yatay olduğu anlaşılır. Kabarcığın sağa, sola doğru kayması düzlemin hafif eğik olduğunu belli eder.

MACHİAVELLİ

1469 — 1527 yılları arasında yaşayan ünlü İtalyan devlet adamı ve yazarı Niccolo Machiavelli 30 yaşından sonra siyaset alanında kendini göstermeye başladı. 1498'de "Onlar Kurulu" diye adlandırılan ve dış siyaseti yöneten örgütün genel sekreterliğine getirildi. Machiavelli koyduğu şu kuralla ün kazandı: "Amaç, aracılığı, yasa, din ve kamu vicdanı bakımından doğru bulur". Bu kurala göre de, amaca ulaşmak için her çareye başvurmak, Machiavelli'nin olduğu kadar ona uyanların da kuralı oldu. Siyaset adamı olduğu kadar büyük bir yazar da olan Machiavelli'nin en ünlü yapıtı İtalyanca "İl Principo" adını taşıyan "Prens" adlı kitabıdır.

GECENİN İÇİNDEKİ PIRILTILAR

Mehmet GÜLER

Resimler: SEMA ILGAZ TEMEL

Dışarısı iyice karanlıktı...

Sokağın içinden gelen ayak seslerini dinledi. Sesler kaldırım taşlarının üstünde sürükleniyor, gecenin içinde büyüyüp çoğalıyordu. Yola gömülü taşlar, güm güm vuran ayak seslerinin altında eziliyordu sanki. Karanlık her şeyi neden böyle büyütürdü. Küçük adımlar koca bir sese, minnacık ağaçlar ulu ulu çınarlara mı dönüşürdü...

Her şeyi büyüten karanlığın içinde boyu da pek bücür değildi öyleyse...

Kendisini geceye alıştırmaya çalıştı. Bundan sonra en koyu karanlıklara bile aldırmayacaktı. Dev seslerin, kocaman karanlıkların yanında bücür de kalsa boyu, korkmayacaktı.

Yalnızlığını, korkusunu yenince ilk adımını karanlığın üstüne attı. Kendine güveni çoğaldı birden. Yıkanmak için daldığı soğuk suya alışır gibi geceye alıştı. Korkusu dağılıp geçti. Güvenle ileriye doğru yürüdü. Gece adım adım ezilip tükeniyordu ayaklarının altında.

Günlerin iyice kısaldığından mıdır nedir, her geçen gün daha bir karanlıkta kalkıyordu. Akşamdan hazırladığı çantasını, beslenme sepetini alıp çıkıyordu sokağa. Sabahtan çok geceye benziyordu ortalık. Gökyüzü yıldızlarla dolu oluyordu.

Zifiri karanlıkta uyandırıyordu annesi. Ne erken, ne geç. Çalar saat gibi geceyi hep aynı yerde bölüyordu. "Kalk, okul zamanın geldi koçum" diyordu. Sesi çok derinlerden, çok uzaklardan geliyordu sanki. Sağa sola dönüyordu yatakta. Uyanamıyordu. Göz kapakları dünyanın en ağır yükü altında eziliyordu. Yastık, yorgan uyku olup akıyordu gözünden. Yanaklarından öpüyordu annesi. "Keklik nakışlım, kömür gözlüm, kuş üzümüm," diyordu. Elleriyle okşuyordu saçlarını. Sanki dünyanın en yumuşak tarakları dolanıyordu başında. "İpek saçlım, kınalı kuzum." Öpe öpe kaldırdığı yatağının içine boş çuval gibi düşüyordu. Küçük odası, kitapları, çantası uyku olup akıyordu yeniden. Yatağı, yorganı, karyolası koca bir boşlukta yüzüyordu. Yükseklere çıkıyor, uçurumlardan atlıyor, derinlere dalıp iniyordu. Çekip çıkarıldığı uykunun içine kayıp gidiyordu yeniden. Düş dolu sonsuz boşluğun içinde annesinin sıcak dudağını bir daha duyuyordu yanaklarında. "Dikili ağacım. Kalk hadi. Oku da büyük adam ol, kocaman adam ol yiğidim."

Gözü yavaş yavaş karanlığa alışmıştı. Yoldaki çukurlar, engebeler belli oluyordu. Adamın birisi çocuğunun elinden tutmuş okuluna götürüyordu. Çantasını, beslenme sepetini kendisi taşıyordu. Belli ki çocuğuna kıyamıyordu. Karanlığın içinde oldukça yüksek gözüküyordu boyu. Küçücük, minnacık kalıyordu çocuğu yanında. Kendi babası Almanya'ya gideli beş yıl olmuştu. İki yaşlarındaydı o zaman. Ayrılırken Sirkeci garında havaya atıp atıp tutmuştu. Isıra ısıra öpmüştü yanaklarından. O günlerden kalın kaşlı, kalın bıyıklı bir yüz kalmıştı belleğinde. Şimdi görse o yüzü yeniden tanırdı. Dünyanın tüm insanları içinde bile olsa tanırdı. Benim babam işte bu, diye çekip çıkartırdı. Ama gelmiyordu ki. O uzun, o kara trenin alıp götürmesinden sonra tam beş yıl geçmişti. İlk günlerde mektubu, parası gelmişti. Gelirken bisiklet, taksi getireceğini yazmıştı. Nasıl sevinmişlerdi annesiyle. Deliye dönmüşlerdi. Ama ondan sonra her şey yavaş yavaş değişmişti. En sonunda ne para, ne de mektup gönder-

Mehmet Güler

1944 yılında Sivas'ın Çepni köyünde doğdu. 1962'de Pamukpınar İlköğretmen Okulunu, 1964'de Necati Eğitim Enstitüsü'nün Edebiyat bölümünü bitirdi. On yedi yıldır çeşitli ortadereceli okullarda öğretmenlik yapmaktadır. Bu güne dek çeşitli edebiyat dergilerinde öykü, şiir, deneme, eleştiri türlerinde yazıları yayımlandı. 1975 yılında Antalya Festivali Öykü Yarışmasında, yine aynı yıl bir edebiyat dergisinin açtığı Sabahattin Ali öykü yarışmasında birer öyküsü başarılı bulundu. 1980 yılında Ankara Belediyesi'nin açtığı öykü yarışmasında ayrıca iki öyküsüyle ödül aldı. 1977 yılında "Ak Badanalı Ev" adlı öykü kitabı, 1980 de ise "Okul Bir Türküdür" adlı çocuk romanı yayımlandı. Yazarın basılmamış üç ayrı eseri daha bulunmaktadır.

mişti. Çeşitli söylentiler dolaşmıştı ağızlarda. Öldü demişlerdi. Evlenip orada kaldığını söylemişlerdi. İkisine de inanmamıştı. Annesine ne zaman sorsa sözü değiştirmişti. Gözleri buğulanmış, dalıp dalıp gitmişti. Annesinin hareketlerinden babasının ölmediğini anlamıştı. Anlamıştı ama, ne olduğunu da tam olarak bir türlü öğrenememişti.

Evden çıkarken annesinin sırtına bağladığı çantası geriye doğru kayıp gitmişti. Kayışlarından ileri, geri çekti. Omuzlarını sağa sola sallayarak düzeltti. Çantasını sırtına her bağlayışta okula giden çocuklar gibi seviniyordu annesi. "Aya giden astronotlara benziyorsun" diyordu. İki yanağından da ayrı ayrı öpüyordu. "Güle güle git de gel." İki adım atmadan yeniden çağırıp yakasını düzeltiyor, çantasını sırtına iyice yerleştiriyordu. En azından bir öpücük daha alıyordu yanağından. "Çantana koyduklarımı yemeyi unutma. Ye de benzin kanlı, bileğin canlı olsun, yiğidim."

Annesinin sesi kulaklarındaydı. Öpücüğü yanaklarında, yumuşak eli saçlarındaydı. Onun sözünü tutacaktı işte. Beslenme sepetine koyduğu poğaçaları, zeytini, peyniri yiyecekti. Tüm kitapları, tüm okulları okuyup bitirecekti. Kocaman adam olacaktı. Okullar bitti mi güzel güzel giysiler alacaktı annesine. Onu iyi evlerde oturtacaktı. Bir de korkmayacaktı şu karanlıklardan. Okul ne kadar erkenden, ne kadar geceden başlarsa başlasın aldırmayacaktı. Karanlığı eze eze atacaktı adımlarını. Yalnız başına da olsa geçecekti şu sokakları.

Adımlarını büyüttü. Annesinin yeni yamatıp pençelettiği ayakkabısının altından geliyordu ezilen gecenin sesi. Gırç gırç ediyordu ökse demirlerinin altında. Üstüne her basışta karanlık biraz daha ölüyordu.

Yolun karşı tarafına geçti. Biraz daha aydınlıktı burası. Uzaktan sokak lambalarının ışıkları vuruyordu. Niçin böyle karanlık içerisindeydi kendi mahalleleri. Her yer aydınlık, günlük güneşlik gibi olsa ne iyi olurdu.

Kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırmış bir köpek karanlığı biçer gibi karşıdan karşıya geçti. Yumruklarını sıkıp yolun ortasında bir süre bekledi. Uyuz, cılız halini görünce acıdı ona. Beslenme sepetindeki poğaçadan vermek için "kuçu kuçu" diye yanına çağırdı onu. Gelmeyince yavaş yavaş yürüdü. Sokak lambalarından vuran ölgün ışıklar su gölcüklerinin içinde kırık birer çizgi gibi yayılıyordu. Su birikintilerine basmamak için adımlarını kocaman açtı.

Durmadan yağmur yağmıştı gece. Şarıl şarıl yağmıştı. Çatıları, duvarları, pencereleri kamçılayıp durmuştu. Sesini dinlemişti uzun süre. Annesini uyandırmaya kıyamamıştı. Uyandırsa bile ne diyeceğini biliyordu. "Korkma gözümün ışığı, keklik bakışlım, keklik nakışlım" diyecekti. Korkmamıştı da gerçekten. Gök yarılıp şimşekler düşmüştü. Ama ne olursa olsun karanlıklardan korkmayan yağmurdan korkar mıydı hiç. Bir süre sesini dinleyip uyumuştu. Şimdi de korkmuyordu işte. Bir elinde beslenme sepeti, sırtında okul çantası, karanlıkları yara yara yalnız başına gidiyordu.

Arkasından gelen taksinin sıçrattığı sulardan kurtulmak için iyice yana çekildi. Ne kadar çekildiyse de kurtulamadı sulardan. Pantolonunun paçaları çamur içinde kaldı. Tanıyordu arabayı. Her sabah okul kapısına bırakıp, her öğle üstü aldıkları çocuğun babasıydı. Bir baba da kendisinin olsa ne iyi olurdu. Taksi, bisiklet getirmese de olurdu. Çıkıp gelseydi bir gün. Annesiyle kendisinin gözlerini arkadan kapatıp, size şaka yaptım deseydi. Böyle karanlık bir sabahta elinden tutup okula götürseydi.

Kötü birşey düşünüyormuş gibi aklına gelenlerden hemen vazgeçti. Düşündüklerini annesine söylese ne derdi acaba. Kızar mıydı. Yine gözleri buğulanır, dalıp dalıp gider miydi.

Adımlarını büyüttü. Okula geç kalabilirdi. Annesinin yüzüne bağladığı kaşkol çözülmüş, avaz yüzünü dövmeye başlamıştı. Ama aldırmayacaktı soğuğa. Yağmura, geceye aldırmadığı gibi aldırmayacaktı. Kaşkolunu, beslenme sepetini savura savura yürüdü.

Ara sokaklardan okullu çocuklar geliyordu. Birer ikişer akıyorlardı anayola. Az ötelerde otobüs durağı vardı. Oradan da bindi mi belediye otobüsüne, on beş dakika sonra okuldaydı. Sıcak kalorifer peteğine elini yüzünü dayayıp ısınırdı. Gerekirse üstüne çıkıp oturur, ıslanan pantolonunun paçalarını kuruturdu.

Yan sokaklardan birkaç öğrencinin daha katılmasıyla önündeki çocuklar birden çoğaldı. Onlar da çantalarını bağlamışlardı sırtlarına. Fosforlu tokaları karanlığın içinde yıldız böcekleri gibi yanıyordu. Annesi olsa yine bir şey derdi bunlara. Beslenme sepetlerine, fosforlu çantalarına şiirler söyler, türküler yakardı.

Karşıdaki mor dağların rengi açılmış, ufuk kızıllığa kesmişti. Gecenin ardından patlayıp açılan bu kızıllığa bakmakla doyamıyordu.

Koşarak katıldı önde giden okullulara. Çoğunu tanıyordu. Hepsinin sırtlarındaki çantaların tokaları ışıl ışıldı. Gece sabaha devrilirken, caddeye akan çocuklarla yıldız yıldız deliniyordu karanlık.

Pazardan Aldım Bir Tavuk...

Bir gün uğradım pazara bir tavuk için
Çocuklar zorladı, yumurtası eti için
Fiyatlara bakmaya insanda yürek ister
Kalabalık çok ama, alış veriş pek ender
Gözler hep fiyatlarda, satıcı sessizce süzülüyor
Alış veriş değil sanki zevk için geziliyor
Üç aşağı beş yukarı uyuştuk pazarlıkta
İçim yandı ödediğim paraya bu ucuzlukta
Anlata anlata bitiremedi meziyetlerinin türünü
Beş yıl yaşar diye tayin etti ömrünü
Eve geldik, bir sevinç bir kıyamettir koptu
Sanki konu komşunun kem gözleri tuttu
Haftası olmadan bizim tavuk sizlere ömür
Koştum pazara, satıcı beni tanımaz görünür
Hiddetle sordum: Hani beş yıl yaşardı?
Demez mi: Beyim, zaten beş yaşındaydı!

ERGİN KANLICALIOĞLU

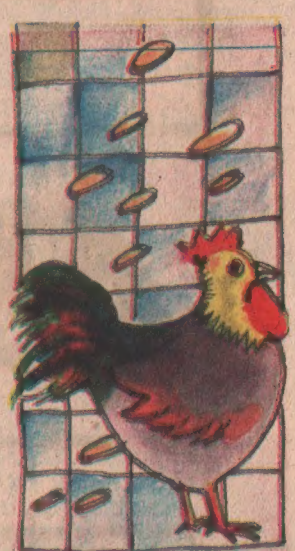

KÜÇÜK KUŞ VE ÖZGÜRLÜĞÜ

* TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI No 197 YARIŞAN ÖYKÜLER'DEN BİR UYARLAMA....
*YAZAN: EBRU KÖKTÜRK
*RESİMLEYEN: ERCÜMENT ÖZCAKIR

O YIL KIŞ SERT GEÇİYORDU..!.

GÜNLERDİR YAĞAN KAR, SAÇAK ALTLARINDA, AĞAÇLARDA BÜZÜLMÜŞ BEKLEYEN KUŞLARI AÇ BIRAKMIŞTI..

BU KUŞLARDAN BİR TANESİDE KAÇ GÜNDÜR KURSAĞINA BİR PARÇA YİYECEK GİRMEMİŞ KÜÇÜK KUŞTU..

YAPRAĞI DÖKÜLMÜŞ BİR DALIN ARASINDA. KARIN DURMASINI....

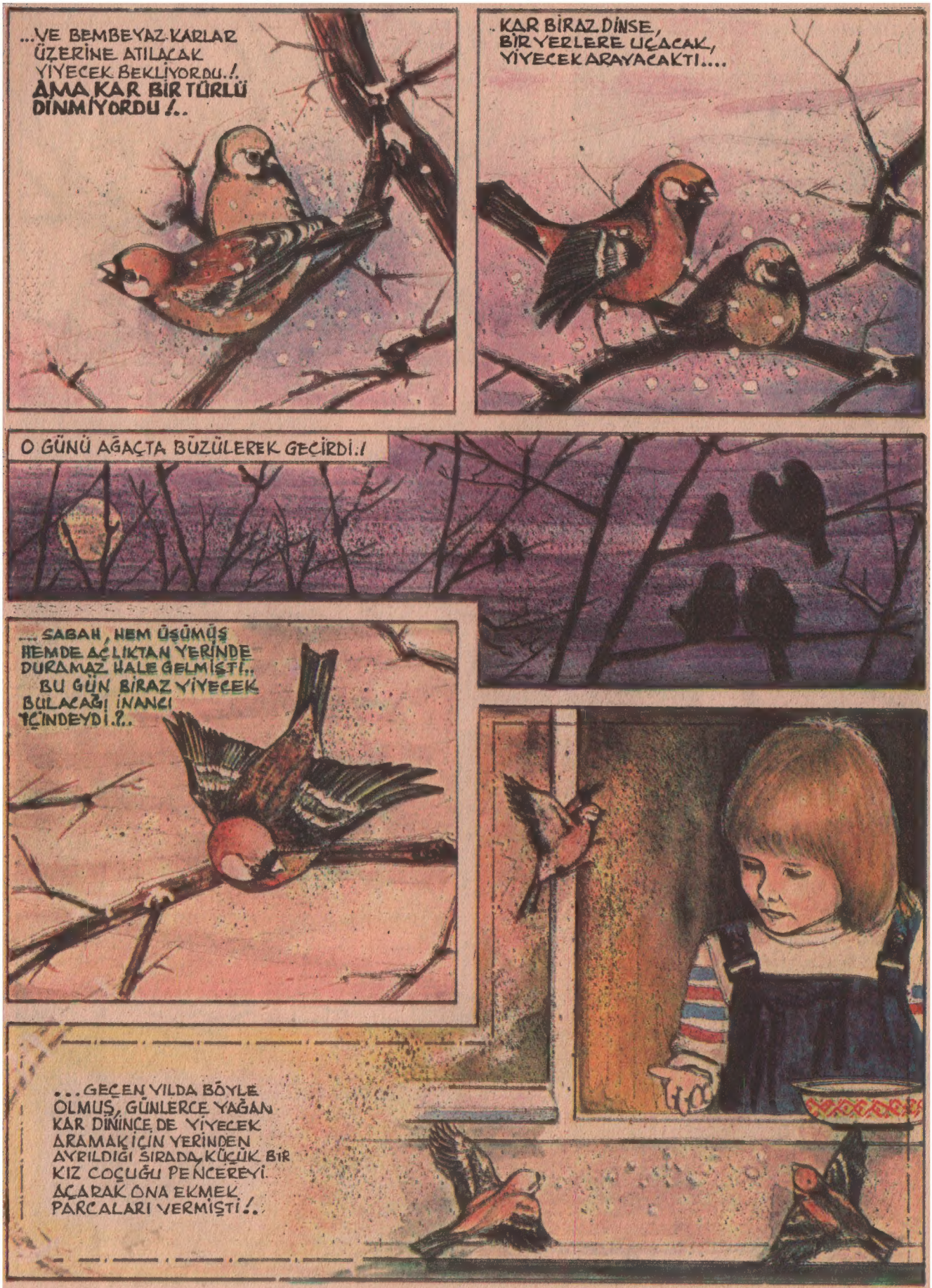
...VE BEMBEYAZ KARLAR ÜZERİNE ATILACAK YİYECEK BEKLİYORDU.!. AMA KAR BİR TÜRLÜ DİNMİYORDU !..
KAR BİRAZ DİNSE, BİR YERLERE UÇACAK, YİYECEK ARAYACAKTI....
O GÜNÜ AĞAÇTA BÜZÜLEREK GEÇİRDİ.!
.... SABAH, NEM ÜŞÜMÜŞ HEMDE AÇLIKTAN YERİNDE DURAMAZ HALE GELMİŞTİ.. BU GÜN BİRAZ YİYECEK BULACAĞI İNANCI İÇİNDEYDİ.?..
...GEÇEN YILDA BÖYLE OLMUŞ, GÜNLERCE YAĞAN KAR DİNİNCE DE YİYECEK ARAMAK İÇİN YERİNDEN AYRILDIĞI SIRADA, KÜÇÜK BİR KIZ ÇOCUĞU PENCEREYİ AÇARAK ONA EKMEK PARÇALARI VERMİŞTİ!..

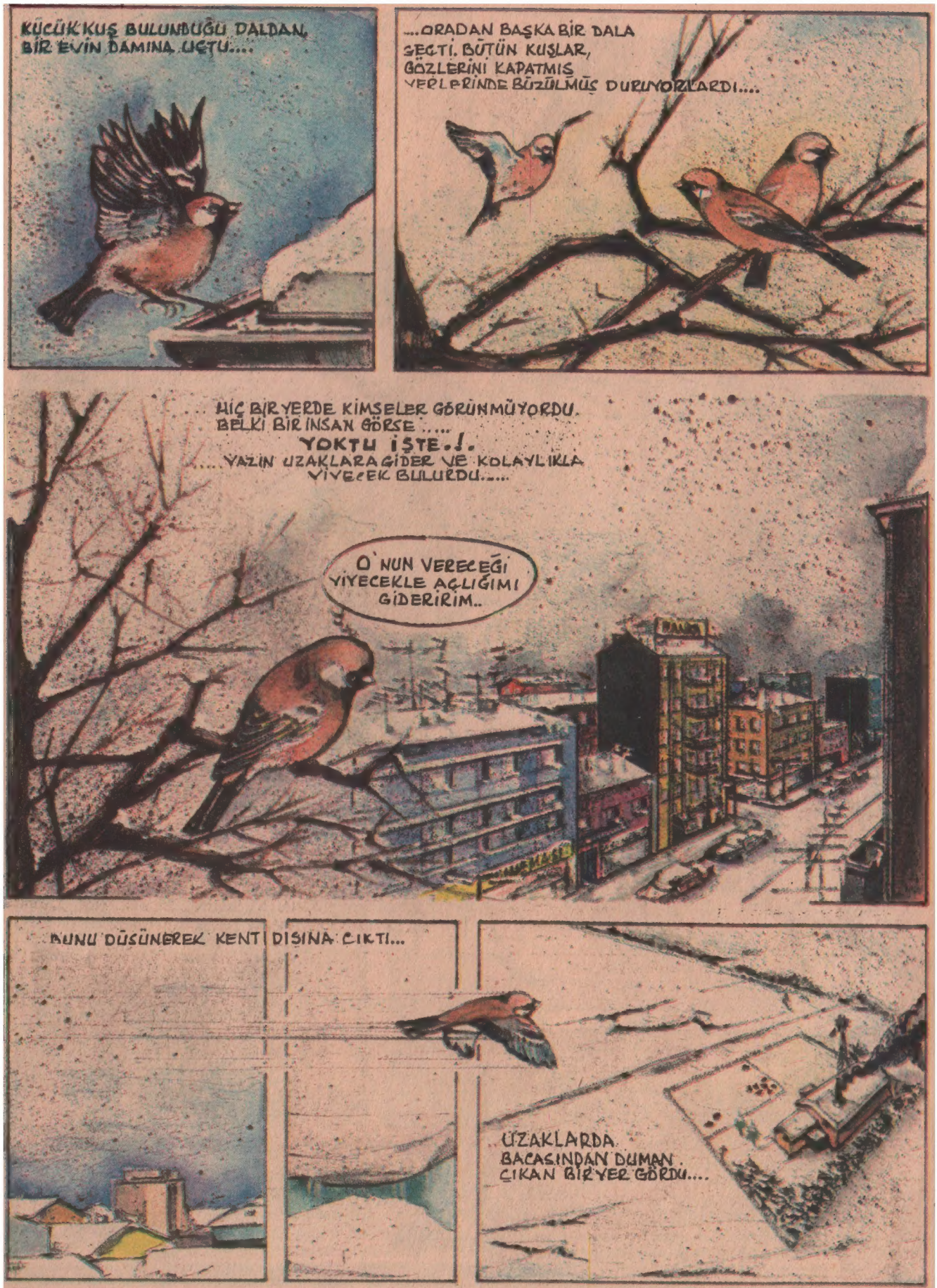
KÜÇÜK KUŞ BULUNDUĞU DALDAN, BİR EVİN DAMINA UÇTU....
...ORADAN BAŞKA BİR DALA GEÇTİ. BÜTÜN KUŞLAR, GÖZLERİNİ KAPATMIŞ YERLERİNDE BÜZÜLMÜŞ DURUYORLARDI....
...HİÇ BİR YERDE KİMSELER GÖRÜNMÜYORDU. BELKİ BİR İNSAN GÖRSE ..... YOKTU İŞTE..!. .....YAZIN UZAKLARA GİDER VE KOLAYLIKLA YİYECEK BULURDU.....
O'NUN VERECEĞİ YİYECEKLE AÇLIĞIMI GİDERİRİM..
BUNU DÜŞÜNEREK KENT DIŞINA ÇIKTI...
UZAKLARDA BACASINDAN DUMAN ÇIKAN BİR YER GÖRDÜ....

....ORASI, GENİŞ AVLUSU AVLUDA SIĞIRLARI, KOYUNLARI VE KÜMESLERİ OLAN BİR ÇİFTLİKTİ.....

KARNI ÇOKAÇ, KANATLARINDA ÖYLE UZAKLARA UÇACAK TAKAT YOKTU. AMA ÖLMEMESİ İÇİN ORAYA KADAR UÇMASI GEREKTİ....

BİR, YAPABİLSEM!

BÜTÜN GÜCÜNÜ TOPLAYARAK, ÇİFTLİK BİNASI YANINDAKİ ÇAM AĞACININ DALINA KADAR GELDİ. **BİR «OH...» DİYEBİLDİ..!.**

....ŞİMDİ ETRAFI GÖZETLİYORDU.. KÜÇÜK KUŞ, BU KIŞ GÜNÜNDE, BİR KÜMESTEKİ BESİLİ TAVUKLARIN HALİNE, BİR DE KENDİ HALİNE BAKARAK GÖZLERİNİN DOLDUĞUNU HİSSETTİ....

ŞÖYLE KÜMESİN YANINA DOĞRU UÇTU VE KAPININ ÖNÜNE DÖKÜLMÜŞ TAHIL TANELERİNİ İŞTAHLA YEDİ....

.... AH!.. DEDİ. KEŞKE BENDE TAVUK OLSAYDIM, ŞİMDİ, NE SICAK YER KAYGISI, NE DE AÇ KALMA KORKUSU OLURDU....

....BİRAZ KENDİNE GELMİŞTİ..
YİNE ÇAM AĞACININ DALINA UÇTU,
KAR DİNİNCEYE KADAR BURADA
KALMAYA KARAR VERDİ....

...AKŞAM ÜZERİ EVDEN ÇIKAN
BİR ADAM, ELİNDEKİ TORBADAN
AVUÇ AVUÇ TAHIL TANELERİNİ
TAVUKLARA ATTI....

ŞURADAN
İRİ BİR TAVUK
TUTUP KESEYİM!.

TUTTUĞU TAVUK
DEVAMLI GIT GIT GIDAK
DİYE BAĞIRIYOR
KÜMESTEKİ DİĞER TAVUK VE
HOROZLAR DA
AYNI SESİ
ÇIKARIYORLARDI./.

....ADAM AYAKLARINDAN TUTTUĞU
TAVUĞU KÜÇÜK KUŞUN BULUNDUĞU
AĞACIN YANINDAKİ BOŞLUĞA
GETİRDİ./...

VE! CEBİNDEN ÇIKARDIĞI
KESKİN BİR BIÇAKLA.....ONU....

BEYAZ KARLAR ÜZERİNDE, CANSIZ KALAN TAVUKTAN AKAN KANLAR DURUYORDU!..

..KÜÇÜK KUŞ KISA SÜREDE OLAN BU OLAYI ÇOK YAKINDAN İZLEMİŞ VE **SANKİ** TAVUĞU KESEN BIÇAK, KENDİSİNİ KESMİŞTİ!..

HALBUKİ, KARNI DA DOYMAMIŞTI. ....DAHA BİR ŞEYLER YEMEK İSTİYORDU. AMA ARTIK **ORADA DURAMAZDI**...

—AZ ÖNCE TAVUK OLMAYI ARZU EDİYORDUM; İYİ Kİ TAVUK DEĞİLMİŞİM. BEN AÇ KALSAM DA, KİMSE İSTEDİĞİ ZAMAN BENİ KESEMEZ, **ÇÜNKÜ BEN**

ÖZGÜR KÜÇÜK BİR KUŞUM

DİYEREK ORADAN UZAKLAŞTI....

F. ÖZEAKIR 80

Anadolu söylenceleri

YUNUS SIRTINDAKİ ÇOCUK

Sema Temel

Vaktiyle de
Milâs'ın limanıydı Güllük,
şimdiki gibi.
Yaman balıkçıları
ünlüydü o yörede;
bu deniz insanları, şendiler,
bağlıydılar birbirlerine;
hepsi mutlu olurdu
biri sevindi mi,
biri acıya mı uğradı
hepsi karalar giyerdi.
Küçücük bir yerdi Güllük,
herkes birbirini tanırdı.

Bir çocuk vardı
adı Hermiyas,
güzeldi, akıllıydı;
yardımına koşardı herkesin,
pek çoktu arkadaşı.
Anası severdi
ayırmazdı dizinin dibinden,
kimsesi yoktu çünkü
Hermiyas'tan başka,
sakınırdı gözünden.

Bir gün, sıcak bir yaz günü
kapıya dayandı arkadaşları
neşe içinde:

—Hadi denize, Hermiyas
hadi denize!

İzin vermedi anası,
korkuyordu denizden çünkü;
oğlunu da alır diye,
kocası gibi.

Arkadaşları
başladılar alay etmeğe:
—Anası izin vermez ona,
kızlar gibi
oturur kalır evde.

Daha sonra, türkü söylercesine
şunları söylediler:

Deniz çekiyor bizi
biz Güllük çocuklarını,
ama ne diyelim
ne edelim
yaz güneşi de tepemizde
kavurur ayaklarımızı toprak
çeker bizi Ege,
hadi çocuklar denize
hadi Hermiyas denize!

Hermiyas'a dokundu
söyledikleri,
karardı güzel yüzü;
anası görünce bunu
direnmedi daha fazla:
—Hadi git, dedi, ama çok açılma,
neyleyeceği bilinmez denizin,
babanı alan deniz
dilerim seni de almasın.

Az sonra
Ege'nin tuzlu suları
çocuk sesleriyle doldu,
serin sulara
daldı çocuklar.
Hepsi de
denizde balık gibiydiler,
açıldılar
yararak dalgaları,
sesleri duyulmaz oldu.
Bir süre sonra
O şen, o canlı çocuk sesleriyle
yeniden doldu kıyı,
ama aralarında
Hermiyas yoktu.

Kara haber
bir anda yayıldı kente,
sonrasını
şöyle anlatır eskiler:

Duyulunca Hermiyas'ın
denizde yitip gittiği,
koşmuş kıyıya herkes;
en usta balıkçılar
en usta kayıkçılar
en usta dalgıçlar
aramışlar onu
köpüklü dalgalar arasında,
aramışlar onu
derinliklerinde denizin,
hem de günlerce.
Anası dövünmüş
bağrına taşlar basmış,
ayrılmaz olmuş
deniz kıyısından,
dalgalar kıyıya atar da
hiç değilse
ölüsünü bulurum diye.
Balıkçılar
ağ çekerken
umutla dolarlarmış,
belki de
balıklarla çıkar gelir diye.
Kayıkçılar

ALİ PÜSKÜLLÜOĞLU

1935 Kadirli doğumlu olan Püsküllüoğlu, günümüz ozanlarındandır. Liseyi bitirdikten sonra çeşitli işlerde çalışan yazar, Türk Dil Kurumu'nda uzman olarak çalışmaktadır.

Yusufçuk şiir dergisini çıkaran Püsküllüoğlu, ilk şiirlerini Hisar dergisinde yayınlamıştı.

Püsküllüoğlu, ozanlığının yanı sıra, sözlük çalışmalarıyla da ün yapmıştır. Öz Dilimiz, Konuşmalar, Öztürkçe Sözlük, Yaşar Kemal Sözlüğü gibi.

Yazar, Anadolu efsanelerinden bazılarını yeniden düzenleyip yazmıştır. Bunlar, Efsaneler adlı yapıtında yer alır. Son şiir kitabı "Unutma Onları" 1976'da yayınlanmıştır.

gözlerini ayırmaz olmuşlar
denizden,
ama bir gören çıkmamış onu.

Ama bir gün, bir balıkçı
kıyıya çeker çekmez kayığı
koşmuş kentin içine,
bir yandan da bağırıyormuş
"Gördüm onu, gördüm!" diye.

Duyanlar, inanmamış,
ama balıkçı anlatmış gördüklerini:
"Gördüm, bir yunus balığının sırtında,
bir eliyle tutunmuş ona,
bir eliyle selam bile verdi;
balık dalıp çıktıkça sulara
o da dalıp çıkıyordu,
ak köpükler içinde."

İnanmamışlar balıkçıya,
ama içlerine de bir kuşku düşmüş,
kim bilir, belki de gerçek anlattıkları
ah bir gerçek olsa
diye.
Ege'ye açılanlar
o günden sonra
hep arar olmuşlar
yunus sırtındaki çocuğu.

Aradan günler geçmiş,
bir sabah, daha gün doğmadan
bir haber yayılmış kente,
"Hermiyas bulunmuş..." diye.
Herkes koşmuş kıyıya.
Bakmışlar ki ne göreler?
Hermiyas
kumlarda yatar sessiz soluksuz,
bir de balık, yatar oracıkta

Efes müzesinde
bir yontu vardır, yolunuz düşerse görün,
yunusa binmiş bir çocuk;
işte bu söylence
onu anlatıyor bize.
Güllüklüler,
Hermiyas'la yunusun dostluğunu
bir yontuyla yaşatmışlar
ta bugüne,
bize de aktarmak düşüyor onu
geleceklere.

Ali Püsküllüoğlu

DENEKTAŞI Bunları biliyor musunuz?

1. Hayvan ve bitkilerde canlı dokuları oluşturan maddelerle ve bunların bileşiminden sonra oluşan kimyasal olayları inceleyen kimya dalının adı nedir?
2. 1956 yılında tamamlanarak aynı yılın sonuna doğru "hidroelektrik santralı" olarak işletmeye açılan ve Sakarya ırmağı üzerinde, Ankara'nın 120 km batısında, Nallıhan ilçe merkezi yakınındaki barajın adı nedir?
3. İstanbul'da doğan, 1957'de Ankara'da ölen, yazdığı deneme ve eleştirilerle Türkçemizin arılaşmasına büyük katkıları olan bu yazarımızın ellivi askın çevirisi de vardır. Yapıtlarından bazıları "Günlerin Getirdiği", "Karalama Defteri", "Günce"dir. Kimdir?
4. Türkiye'nin en eski müzelerinden biri olan bu müze 1923 yılında Alâeddin Camii'nde kuruldu. 1939'da Yivli Minare'nin bulunduğu Selçuklu külliyesine taşındı. Orası küçük gelmeye başlayınca 1965'te yapımı başlatılan yeni müze 1972'de ziyarete açıldı. Bu, hangi kentimizin büyük müzesidir?
5. "Timur" operası, "Ağıt dörtlüsü", "Sesleniş" gibi birçok değerli yapıtlarının yanı sıra, büyük bestecimiz Necil Kâzım Akses'in Cumhuriyet'imizin bir yıldönümü için bestelediği bir marş vardır. Bu marşın adı nedir, hangi yılda bestelenmiştir?
6. Bilimsel adı "Thea Sinensis" olan 1—3 m boyunda, her zaman yeşil, küçük bir bitkidir. Yaprakları için yetiştirilir. Bu ağacın yetişmesinde iklim ve yükseklik çok önemlidir. Çok yağmur ister. Uzun ömürlü bir bitkidir. Ülkemizde her bakımdan çok önemli olan bu bitkinin adı nedir?
7. Kuzey Amerika Kıtası'nın kuzeyinde bir devlettir. Yüzölçümü 9.952.733 km^2 olan bu ülkenin kuzeyinde Kuzey Buz Denizi, Grönland Adası ile Baffin Denizi, batısında A.B.D.'den Alaska ile Büyük Okyanus vardır. Bu ülke hangisidir ve başkentinin adı nedir?
8. Irmak, göl kıyılarında yaşayan ve özellikle kürkü çok değerli bir hayvandır. 80 sm uzunluğundadır. Kuyruğunun uzunluğu 40 santime yaklaşır. İnce uzun, kısa bacaklı ve çok hareketlidir. Suda kolaylıkla yüzer. Asıl değeri kürkü olan bu hayvanın adı nedir?
9. Vurgulu çalgılardan biridir. Yöresel Türk müziğinde kullanılan biçimiyle basık iki dümbelekten kuruludur. Daha çok iki küçük değnekle vurularak çalınır. Zurnaya eşlik eder. Eskiden Türk savaş müziğinde kullanılır ve katırla taşınırdı. Bu ilginç çalgı hangisidir?
10. Mekong, Yang-Çe, Missisipi, Amazon, Nil—Kagera, Kongo, Tuna, Parana, Nijer dünyanın en büyük nehirlerinden bazılarıdır. Bunların en büyüğü hangisidir?
11. 1858—1924 yılları arasında yaşamış bir İtalyan opera bestecisidir. Yapıtlarından birkaçının ülkemizde de sık sık sahnelendiği operalardan ikisinin adlarını yazalım: "La Tosca" ve "Madame Butterfly". Kimdir bu besteci?
12. Bitkilere zarar veren bir böcek türüdür. Yarımkanatlılardan olan bu böceğin 30 kadar türü vardır. Bazıları meşe ağaçlarına dadanarak zarar verir. Ama en tanınmış türü asma kütüklerine dadananıdır. Bu böceğin adı?
13. "Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol/ Ey hak, yaşa, ey sevgili millet yaşa... var ol/" dizelerinin ozanını anımsadınız mı?
14. Son iki yıldır başarıdan başarıya koşan tenis şampiyonlarından Bjorn Borg hangi ulustandır?
15. Adlarını sıraladığımız şu kişiler hangi sanat dalının temsilcileridir? Turgut Zaim, Salih Uralli, Sabri Berker, Fahrünnisa Zeyd.

Yanıtlar 29. sayfada

ülkemizi tanıyalım!

COĞRAFYA

Van ili toprakları genellikle yüksek ve engebelidir. İlin en alçak yeri Van Gölü (yükseltisi 1.646 metre) kıyılarıdır. Erk Dağı, Artos, Süphandağı sönmüş volkan doruğu (4.000 metrenin üstüne çıkar), Van Gölü ve Iran sınırı arasındaki dağlar, Mengene, Baset önemli yükseltileridir. Özalp ovası ve Erçek gölü çukur alanlardır.

Doğu Anadolu'nun Yukarı Murat — Van bölümünde yer alan il, doğuda İran, güneyde Hakkari, güneybatıda Siirt, batıda Bitlis, kuzeyde Ağrı ile çevrilidir. Bitlis'le arasında Van Gölü yer alır.

İl topraklarından geçen akarsuların çoğu Van Gölü'ne dökülür: Kuzeyde Zilan deresi, kuzeydoğuda Bendimahi çayı, doğuda Karasu, güneydoğuda Micinger (Hoşap) suyu. Erçek gölünün dışarıya akışı yoktur, buraya da Mehmedik deresi dökülür. İlin güneyindeki sular, Dicle'nin büyük kolu Botan Çayı'na ve Zap suyuna akarlar. Van Gölü topraklarından çıkan Kotur çayı, İran topraklarına girer ve Urmiye gölüne dökülür.

Van ili topraklarındaki yeraltı sularından kehriz denilen galeriler açılıp yararlanılır.

Kışlar sert ve sürekli kara iklimi egemendir. Van Gölü yüzünden, göl kıyısında iklim yumuşar.

Doğal bitki örtüsü, yazın kuruyan bozkır görünümündedir. Van Gölü güneyinde orman kalıntılarına rastlanır. Yayla içinden geçen akarsular boyunca söğüt ve kavak ağaçları yer alır.

Yerleşim geniş vadi tabanlarındadır. Yaylalarda, yazın sürülerin çıkarıldığı geniş otlaklıklar vardır. Kazançları hayvancılıktandır. Tarım, ancak yerel gereksinimleri karşılar. En çok buğday, arpa, çavdar, mahlut; baklagillerden mercimek, fasulye; patates; az tütün, şekerpancarı ve Erciş, Van bahçelerinde meyve ekimi yapılır.

Koyun başta olmak üzere, kıl keçisi, sığır, manda, at, katır yetiştirilir, arıcılık yapılır.

TARİHİ

Eski Van kenti (bugün yıkıktır) Van Gölü'ne yakın ve tepe üzerindeki görkemli kalenin eteğindeydi. Şimdiki Van ise, eski Van'ın yazlığıydı. Yöre, coğrafi ve stratejik yönlerden çok önemli olduğundan, Neolotik devirden beri burada yerleşme vardır. Kenti, Asur Kraliçesi Semiramis'in kurduğu söylenir. O zaman buraya Şahmiramkert denirmiş. Kent, Urartular'a geçince asıl değerine kavuştu. 9. yüzyılda buraya Tuşpa (Tuspa — Taispas) adı verildi ve kent Urartuların başkenti oldu. Adını tanrı Tu-uş- pu-ae'den aldığı söylenir. Van ve Van Gölü adı ise Urartular'ın Biaini (Wiaina) adından gelir. Kent, önemli yollar üzerinde olduğundan çabuk gelişti. Burayı başkent yapan Urartu Kralı I. Sardur'dan II. Sardur'a kadar (arada 100 yıl vardır) Van gelişti. Asur Kralı Sargon'un Van Kalesi'ni tahrip etmesiyle, kent Toprakkale'ye taşındı.

Kent Med, Sasani, Müslüman — Arap, Bizans, Ermeni Beyleri arasında el değiştirdikten sonra, Malazgirt Zaferi'yle (1071) Türklerin eline geçti. Sırasıyla yörede İlhanlılar Celâyirililer, Karakoyunlular egemen oldu. Timur, Akkoyunlular, Safeviler de kenti ele geçirenler arasındadır. En son, Çaldıran Zaferi'yle kent Osmanlılar'a geçti.

VAN

FOLKLOR

Temirağa, Hana gidoi, nari papuri, hoş bilezik, hora, içinde Kafkas halk oyunları motiflerine rastlanan Van halk oyunlarıdır.

Erkekler: Şalvar, belde şal, uzun kollu, düğmeli yakasız gömlek, üzerinde 7 taneye kadar yazma bağlanan fes ve galoş giyerler.

Kadınlar: Kadifeden uzun kırmızı elbise, belde gümüş kemer, başta ağvan denen başlık giyerler. Sonradan başlıklar beyaz, çevresi süslü leçek olmuştur.

GÜZEL SANATLAR

Urartular devrinden kale, Kral Menua'nın yaptırdığı su kanalı, Toprakkale, Kalecik, Çavuştepe ve Edremit'teki kaleler önemlidir.

Van Kalesi batısındaki Ulucami, 14. yüzyıldan kalma bir Karakoyunlu yapısıdır. Önemi süslemelerinden gelir. Eski Van kentindeki Hüsrevpaşa Camisi, Mimar Sinan'ın yapıtıdır ve 16. yüzyıldan kalmadır.

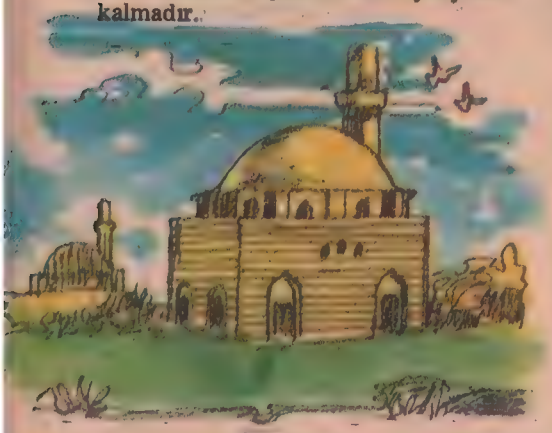

Eski Van'da Kaya Çelebi ve Hüsrevpaşa camileri.

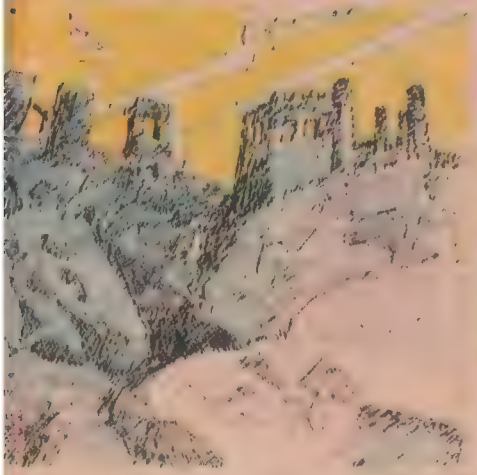

Hoşap (Güzelsu) kalesi

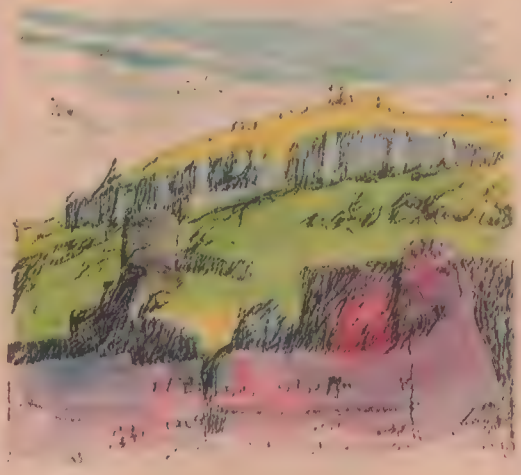

Van kalesi

Van Gölü Limanı

ARKEOLOJİK KAZILAR

Van — Toprakkale — Çavuştepe ve Çermik'te kazılar yapılmıştır.

Van — Toprakkale kazıları, Urartu devletinin ikinci başkenti Toprakkale'yi ve Urartu uygarlığının merkezlerinden Çavuştepe'yi bilim dünyasına tanıtmıştır. Buradaki kazılarda: Mabete ait mavi, kırmızı, siyah freskler, ahşap parçalar yanında, aslan, boğa tasvirli bronz kalkan parçaları, mitolojik tasvirli ve Urartu mühürcülüğünün tek eseri baskı mühürü, kemikten at koşumları, çanak çömlek, mızrak uçları, çiviler bulunmuştur.

VAN KALESİ

Urartular'dan kalmadır. Kral I. Sardur yaptırmıştır. Kale, kuzeyde sarp yamaçlarla, güneyde kayalarla çevrilidir. Doğu — batı uzunluğu 1.800 metre, kuzeygüney genişliği 1.200 metredir. Gölden yüksekliği ise 80 metredir. Kalede Urartu Kral Mezarları (en önemlisi Kral Argişti'ninkidir) ve kitabeler, açık hava tapınağı vardır. Kaleye Akkoyunlular ve Osmanlı devrinde ekler yapılmış, kale içine cami, medrese, kışla, sarnıçlar eklenmiştir. Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan da, kaleden kente inmek için bir merdiven yaptırmıştır.

URARTULAR

Doğu Anadolu'da kurulmuş bir krallıktır. M.Ö. 1400 — 1200 arasında Hurri'ler yıkılınca, Van Gölü çevresinde küçük devletler ortaya çıktı ve bunlar M.Ö. 900'de birleşip bir krallık kurdular. Başkent Tuşpa'ydı (Van). Kısa sürede geliştiler. 200 yıl boyunca Urartular siyasi ve kültür egemenliklerini çevrelerine kabul ettirdiler. M.Ö. 8. yüzyılda zayıflayarak dağlık bölgeye çekildiler. Kafkaslar'dan inen Kimmer ve İskit akınlarıyla daha da sarsıldılar. M.Ö. 612'de Asurlular yıkılınca, Medler Anadolu'ya girdiler ve Urartuları çok zayıflattılar. M.Ö. 600 yıllarında da bu krallık yıkıldı.

Başkent Tuşpa'da kaleler, saraylar, tapınak ve kanallar yapılmıştı. Bunları, günümüze kadar gelen kitabelerden öğreniriz. Kazılarda ortaya çıkarılan kale kalıntıları, diğer eserler, günümüzde de kullanılan kanallar (Menua ya da Şamran altı kanalı), taş, kemik, madeni işlemeler, madeni yapıtlar, keramikler, Urartuların mimari, sanat ve teknik alanlardaki üstünlüklerini ortaya koyar. Urartu dini, çok tanrılıdır. Savaş ve devlet tanrısı Haldi, en büyük tanrılarıdır.

Dilleri Önasya dil grubuna girer. İki tür yazıları vardır: Çivi ve hiyeroglif. Çivi yazısını Asurlulardan öğrenmiş ve daha çok taş kitabelerde kullanmışlardır. Hiyeroglif yazı ise yönetim, din, hesap konularında kullanılırdı.

Hayvanlar arası dostluk ilişkileri

HAYVANLAR arasında, zaman zaman, açıklanması olağanüstü zor dostluk ilişkileri kurulur. Çoğu kez doğa koşullarında düşman olabilecek iki tür hayvanın değişik koşullarda arkadaş olduğu görülür. Kedi ile köpeğin dost olması gibi... Hayvanların, çok kez, bazı özel koşullarda kendi türünden olmayan yavrulara analık bile ettiği görülmüştür. Size, fotoğraflarla, bu tür dostluklardan çeşitli örnekler vermeye çalışıyoruz.

Siyah benekli öksüz bir bebek puma. Annelik görevini ise düz renkli değişik bir tür puma yüklenmiş. Pumalar Amerika Kıtasında yaşayan kedi familyasından yırtıcı bir tür. Daha çok kaplana benziyorlar.

Bu minyatür eşek sadece 1 m. boyunda. Çok az rastlanan bir tür. Çok özenli bir bakım gerektiriyor. Bildiğimiz paçalı tavuklara benzeyen bu at da çok ilginç bir örnek ve iki arkadaş çok iyi geçiniyorlar. Aslında gerek eşek, gerek at evcil hayvanlar olduğundan dostluk kurmaları zor olmuyor.

Dört yaşında, 140 kilo ağırlığındaki bu kaplan da, sık ormanların vahşi, yırtıcı kaplanlarına pek benzemiyor. Annesi yavrularını yediği için, bu yavruyu ondan almışlar ve kısacık bacaklı bir köpek cinsi olan Dakshund'a büyüttürmüşler. Şimdi garip kaplan kendini köpek sanıyor. Bu yüzden de zeki ve ufak köpek cinsi olan altı haftalık teryerle dostluk etmekte bir sakınca görmüyor.

Porsuk, yabani bir hayvandır. Öyle tüm hayvanlarla dost olmaz. Ancak bu evcil biri ve tepesine iki tane "misk ördeği" konunca pek patırtı çıkarmamış. Misk ördekleri çoğunlukla Amerika'da yaşıyorlar ve büyüdüklerinde iri birer ördek oluyorlar.

KEMAL TAHİR

1 YAZAR YAPIT

Kemal Tahir 1910'da Istanbul'da doğdu. 1923'te Cezayirli Gazihasan Paşa Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra Galatasaray Lisesi'ne girdi. Onuncu sınıftan ayrıldı. Bir süre avukat kâtipliği, Zonguldak Kömür İşletmeleri'nde ambar memurluğu yaptı. Sonra Istanbul'a döndü ve gazeteciliğe başladı. 1930—33 yılları arasında Vakit, Haber, Son Posta gazetelerinde düzelti, çeviri yaptı, röportajlar yayımladı. Çeşitli dergilerde şiirleri yayımlandı. 1935—36 yıllarında dergi sekreterlikleri ve gazete başyazarlığı yaptı. Varlık dergisinde şiirleri, Yedigün dergisinde öyküleri yayımlandı. 1938 yılına kadar Tan gazetesinin yazıişleri yönetmenliğini yürüttü. 1938'de siyasi tutumundan ötürü uzun süre cezaevlerinde yattı. 1941 yılında Cemalettin Mahir takma adıyla Tan gazetesinde öyküler, 1945— 50 yıllarında Bedri Eser takma adıyla Hürriyet gazetesinde serüven romanları yayımladı. 1950'de genel afla özgürlüğüne kavuştu. Istanbul'a geldi. Yeni Istanbul, Vatan, Öncü, Yeni Gazete, Milliyet gazetelerinde romanları yayımlandı. 1960'da Dost dergisinin düzenlediği bir soruşturmada yılın en beğenilen romancısı seçildi. 1968'de "Yorgun Savaşçı" ile Yunus Nadi armağanını, "Devlet Ana" ile de Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü kazandı.

21 Nisan 1973'te Istanbul'da ölen büyük romancı Kemal Tahir'in önemli yapıtları arasında şunları sayabiliriz: Göl İnsanları (Öykü) (1955)— Roman: Esir Şehrin İnsanları (1956), Körduman (1957), Rahmet Yolları Kesti (1957), Köyün Kamburu (1959), Esir Şehrin Mahpusu (1962), Kurt Kanunu (1969), Büyük Mal (1970).

YORGUN SAVAŞCI

Kemal Tahir, ilk yapıtlarında Türk köylüsü üzerinde durmuş ve köy gerçeklerini irdelemeye çalışmıştı. Ünlü romancımız daha sonra Kurtuluş Savaşımızın hazırlık dönemini inceleyen romanlara yöneldi. Bunların ilk örnekleri 1956'da yayımlanan Esir Şehrin İnsanları ile 1962'de çıkan Esir Şehrin Mahpusu oldu. 1965'de yayımlanan Yorgun Savaşçı ise toplumsal bir bocalama dönemini konu olarak ele almaktadır

Mondros Mütarekesi'nin ardından Istanbul işgal edilir. Anadolu, artık başsız ve öndersizdir. Ulusal güçler toparlanıp örgütlenmelidir. Ama nasıl olacaktır bu? Günü gelecek, bu ulusal güçler Kurtuluş Savaşı'nı başlatacaklardır. Ama bu boşluk dönemi süresince Mütareke'nin acı günleri yaşanır. İşte Kemal Tahir, Yorgun Savaşçı'da, Anadolu'da ki düzenli direnme hareketleri arasında kalan ve Tahir Alangu'nun belirlemesiyle "bulanık bir aralığı, Istanbul ve Batı Anadolu'daki ilk kıpırdanışları, yenik düşen, korkudan çok amaçsızlık ve lidersizlik yüzünden yılgınlığa kapılan insanların" durumlarını büyük bir ustalıkla anlatır.

Yakın tarihimizin acılı bir dönemine ışık tutması bakımından okunması gerekli olan "Yorgun Savaşçı"da birçok kişi, birçok olay ele alınmıştır. Romanda, özellikle, İttihatçılardan "Cehennem Yüzbaşı Cemil" büyük rol oynayan kişilerden biridir. Yüzbaşı Cemil, teyze kızı Neriman'a aşıktır. Kız da onu sevmektedir. Evlenirler. Böylece olaylar gelişir. 1908 Meşrutiyet'i ile Mütareke Dönemi (1918—1922) arasındaki süre içinde büyük bir bunalım ortaya çıkmış, bu bunalım da savaşçıların "yorgun" düşmelerine yol açmıştır. Ama bu "yorgun savaşçılar" bunalımdan kurtulmak istemektedirler. Bu amaçla Anadolu'ya geçecekler, Ankara Hükümeti'ne, Mustafa Kemal saflarına katılacaklar ve güçleneceklerdir. Bu güçlenme ve bilinçlenme Kurtuluş Savaşı'nı müjdeleyen ulusal bir güven duygusunun ta kendisi olacaktır.

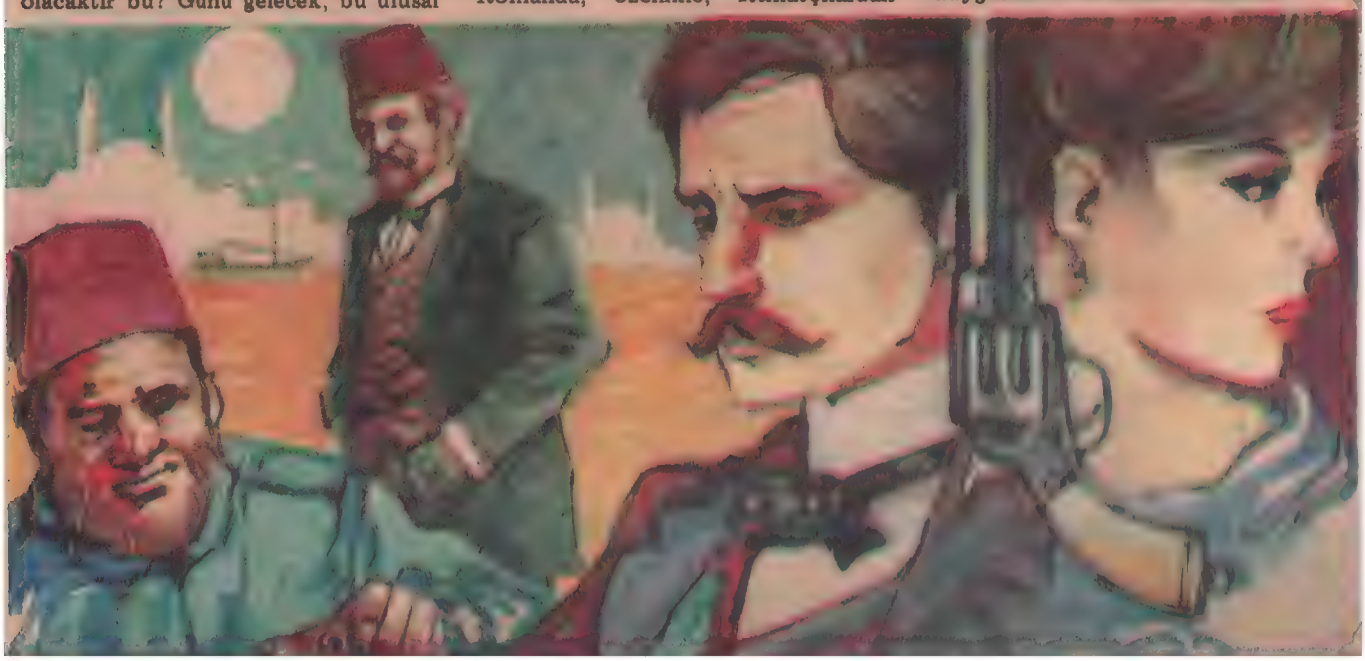

Sinema

YENİ YILDA MÜZİKAL FİLMLER ÇEVRİLİYOR

Türkiye'de müzikal çağı açıldı. Tiyatrolardan sonra sinemalarda da müzikallere el attılar. Yeni yılın ilk ayında müzikal filmler çevrilmeye başlandı. 1981'in ilk müzikal filmi "Müzik Sever misiniz?". Yönetmenliğini Orhan Aksoy'un yaptığı filmde Gülşen Bubikoğlu, İzzet Günay ve hafif müzik sanatçısı Erol Evgin oynuyor. Filmin müziğini Melih Kibar, söz yazarlığını Çiğdem Talu yaptı. Öbür rollerde Nevra Serezli, Adile Naşit, Ayşen Gruda, Halit Akçatepe, Tevhit Bilge, Zeki Alpan, Mürüvvet Sim oynuyor. Gülşen Bubikoğlu'nun şarkılarına Yeliz sesini veriyor. Erol Evgin "Meryem ve Oğulları" adlı ilk filminden sonra ikinci filmini çeviriyor. İzzet Günay ise beş yıllık aradan sonra sinemaya dönüş yapıyor.

Yakında Cemal Reşit Rey'in "Alabanda" adlı ünlü revüsü de müzikal film olacak. Bu filmde Hülya Koçyiğit'in oynaması bekleniyor.

TARIK AKAN ASKERLİK DÖNÜŞÜ İLK FİLMİNİ ÇEVİRİYOR

Tarık Akan, askerlik dönüşü ilk filmini çevirmeye başladı. Güney Film'le sözleşme yapan Akan, "Bayram" adlı filmin başrolünde Meral Orhonsay ve Aytaç Arman'la birlikte oynuyor. Yılmaz Güney'in senaryosundan çekilen film, İmralı yarı - açık cezaevinden hafta tatili geçirmek için izinli çıkan iki hükümlünün başından geçen olayları anlatıyor. "Bayram" filminin yönetmenliğini geçen yıl "Kanal" ve "Bereketli Topraklar Üzerinde" filmleriyle atak yapan Erden Kral yapıyor. Son yıllarda romantik rollerden sıyrılarak "Maden", "Kanal", "Sürü", "Adak" gibi bazıları dış ülkelerde de gösterilen ve yabancı şenliklerde ödül kazanan filmlerde başrol oynayan Tarık Akan, 1981 yılında yine adını duyuracak filmlerde oynayacağını söylüyor. Bunların arasında Yaşar Kemal'in romanından alınan "Ortadirek" ve Cengiz Aytmatov'dan alınan "Beyaz Köpek" filmleri bulunuyor.

Televizyon

TV OYUNU YAPILAN "BAĞDAT HATUN" ŞUBAT AYINDA YAYINA KONACAK

Güngör Dilmen'in yazdığı ve dört yıl önce de Devlet Tiyatrolarında sahnelenen "Bağdat Hatun" adlı tarihsel oyun TV'ye uyarlandı. Yurt dışında da ilgi gören oyun, geçtiğimiz aylarda Almanya'nın üç kentinde oynandı. Yönetmenliğini Okan Uysaler'in yaptığı TV oyunu "Bağdat Hatun"da başlıca rolleri Ayten Gökçer, Bozkurt Kuruç, Cihan Ünal, Deniz Çamlıdağ gibi tanınmış Devlet Tiyatrosu sanatçıları oynadılar. Büyük Tiyatroda renkli olarak filme çekilen "Bağdat Hatun" şubat ayında TV'de yayınlanacak.

RECEP BİLGİNER'İN "SARI NACİYE" OYUNU TV FİLMİ OLDU

Gazeteci ve oyun yazarı Recep Bilginer'in 1971 — 1972'de Devlet Tiyatrosu, 1972 — 1973'te İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenen "Sarı Naciye" oyunu, iki bölümlük TV filmi oldu. "Sarı Naciye"de Naciye rolünü manken Gülçin Ülker canlandırdı. Yapıtın öbür rollerinde ise Mete Sezer, Selçuk Özer, Defne Yalnız, Ayhan Ülker, Arzu Atalay var.

Çukurova'da Karatay ve Ceyhan bölgesinde çekilen yapıtın konusu, Toroslarda bir Türkmen obasında geçmektedir. Kör Hasan, kızı Sarı Naciye ve oğlu Osman'la birlikte bir orman köyünde yaşarken, genç kız yaşamını değiştirmek isteğiyle ırgatlık yapmaya Çukurova'ya inen gençlerle birlikte gider. Fakat Naciye'nin başına beklenmedik olaylar gelecektir. "Sarı Naciye" Anadolu insanını, törelerini ve bir oba kadınının serüvenini anlatmaktadır.

TÜRK YAZARLARININ SEÇİLMİŞ ÖYKÜLERİ TV'DE GÖSTERİLİYOR

Ünlü öykü yazarlarımızdan seçilen öykülerden oluşan "Hikâyelerden Biri" adlı dizi, TV ekranında gösterilmeye başlandı. 45'er dakikalık bölümlerden oluşan diziyi Dinçer Sezgin hazırladı. Öyküleri senaryolaştıran Safa Önal, yönetmenliklerini de yaptı. İlk öykü Sait Faik'tendi. Adı "Baba Oğul". Diğer bölümlerde şu öyküler yazarlar yer alıyor: "İki Kadın" (Memduh Şevket Esendal), "Parasız Yatılı" (Firuzan), "Kuş Yemi" (Reşat Nuri Güntekin), "Sarmaşık Gülleri" (Tomris Uyar), "Makedonya 1900" (Necati Cumalı), "Kayıp Aranıyor" (Sait Faik). Dizi beğenilirse, başka öyküler de ekrana getirilecek.

"VIZILTI 81" ADLI GÜLDÜRÜ PROGRAMINDA BİRÇOK GÜLDÜRÜ SANATÇISI YER ALACAK

TV'ye yeni bir güldürü programı geliyor. Çocukların ve büyüklerin ilgiyle izleyecekleri bu programda birçok güldürü sanatçısı yer alacak. Enerji, sigara, çevre temizliği, hava kirliliği gibi güncel konuları gülmece biçiminde işleyen programda şu sanatçılar sizleri hem düşündürecek, hem güldürecek: Mehmet Ali Erbil, Ali Poyrazoğlu, Perran Kutman, Ayşen Gruda, Tuncay Özinel. Böylece izleyiciler, günümüzün en sevilen tiyatro, sinema ve TV oyuncularını görme olanağına kavuşacak. Her bölümde iki sanatçının katılacağı müzik söyleşisi de yer alacak.

kısa, kısa...

- Orhan Kemal'in aynı adlı romanından sinemaya uyarlanan "Bereketli Topraklar Üzerinde" Fransa'da yapılan Nantes Film Festivali'nde jüri özel ödülü ve AFCAE (Fransa Sanat ve Deneme Ödülü) kazandı. Film daha önce de Locarno Film Şenliği'nde gösterilmişti.

- Tanınmış karakter oyuncusu, dekoratör Semih Sezerli Tekirdağ'da öldü. 1958 yılında "Üç Arkadaş" filminde Fikret Hakan ve Salih Tozan'la başrol oynayarak sinemaya başlayan Semih Sezerli'nin başlıca filmleri arasında "Mahalle Arkadaşları", "Avare Mustafa", "Istanbul Kaldırımları", "Hıçkırık" var.

- Uzun bir süreden beri Bodrum'da yaşayan tanınmış sinema oyuncusu Fikret Hakan, yeniden sinemaya dönüp film çevirmeye başladı. "Ölürsem Kabrime Gelme" adlı filmde, Hakan, Kibariye, Feray Özbal, Hulusi Kentmen ve Zerrin Egeliler ile oynuyor.

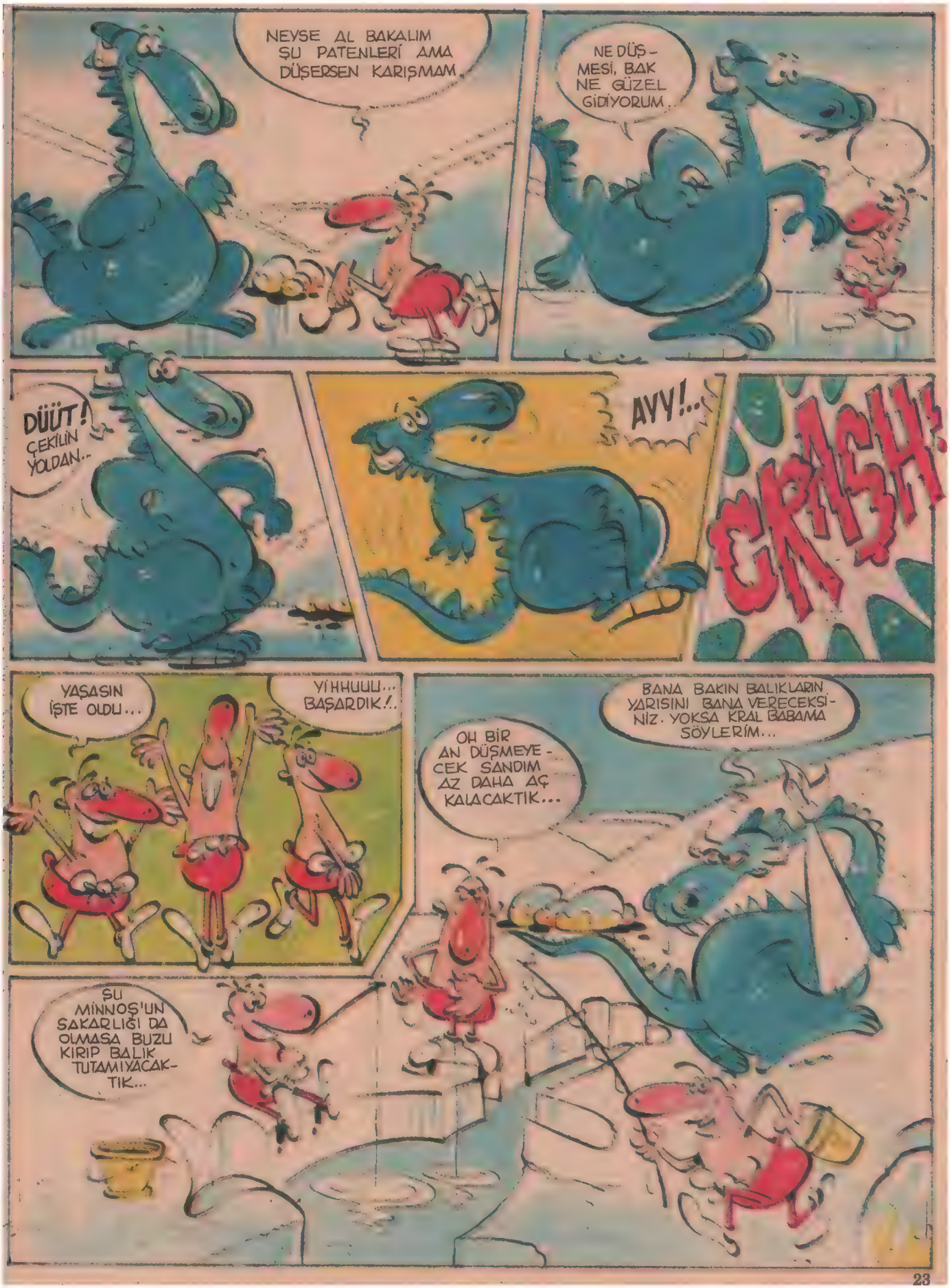
NEYSE AL BAKALIM ŞU PATENLERİ AMA DÜŞERSEN KARIŞMAM.
NE DÜŞMESİ, BAK NE GÜZEL GİDİYORUM.
DÜÜT! ÇEKİLİN YOLDAN..
AYY!..
CRASH!
YAŞASIN İŞTE OLDU...
YİHHUUU... BAŞARDIK!..
OH BİR AN DÜŞMEYECEK SANDIM AZ DAHA AÇ KALACAKTIK...
BANA BAKIN BALIKLARIN YARISINI BANA VERECEKSİNİZ. YOKSA KRAL BABAMA SÖYLERİM...
ŞU MİNNOŞ'UN SAKARLIĞI DA OLMASA BUZU KIRIP BALIK TUTAMIYACAKTIK...

Alfred Nobel

- İSVEÇLİ SANAYİCİ VE KİMYACI
- 1833'TE STOCKHOLM'DE DOĞDU
- 1896'DA SAN REMO'DA ÖLDÜ.

ÜNLÜ KİŞİLER

KİMLİĞİ

Alfred Nobel'in babası, yaşamının büyük bölümünü Rusya'da geçiren bir mühendis ve mucitti. Özel bir eğitim gören Alfred Nobel Avrupa'da ve Amerika'da sık sık gezilere çıktı. 1867'de, dinamiti icat etti. Bu, korkunç bir patlayıcı maddeydi ama, denetlenebildiği için birçok alanda olumlu ve yararlı sonuçlar sağlayan bir buluştu. Daha sonra Nobel, kauçuk ya da jelatin kıvamında dinamit türü olan dinamit lokumunu da buldu. Bunu, daha başka patlayıcılar izledi. Kurduğu, işlettiği fabrikalardan çok büyük paralar kazanan, icat ettiği yıkıcı ve öldürücü şeylerin insanlığa büyük zararlar verebileceğini düşünen Nobel servetinin barış hizmetinde kullanımı için bir vasiyetname düzenledi. Ünlü Nobel ödülleri bu vasiyetnamenin açılmasından sonra dağıtılmaya başlandı.

DİNAMİT

1864 yılında nitrogliserin yirmi yıldır bilinen çok zararlı bir maddeydi. Uzun laboratuvar çalışma ve araştırmaları sonunda Nobel, nitrogliserini zararsız bir hale getirmeyi başardı. Bulduğu yeni patlayıcı madde madenlerde ve tünel yapımlarında kullanılıyordu. Ama, birkaç ay sonra tatsız bir olay oldu. 3 Eylül 1864'te Nobel Fabrikası bu madde yüzünden havaya uçtu. Kazanın ülkede yarattığı tepki çok büyük oldu. Halk, bu şeytansal maddenin yapımının hükümet tarafından yasaklanmasını istedi. Ama Nobel yılmadı. Çalışmalarını sürdürdü. Toz halindeki silisin işine yarayacağını gördü. Nobel'in "dinamit" adını verdiği bu yeni patlayıcı sözcük olarak henüz bir anlam taşımıyordu. Ama kısa bir süre sonra dünya Nobel'in buluşlarının ne korkunç şeyler olduğunu öğrenecekti. Gerçekten de, dinamit, gücünü dizi halinde çok büyük kazalarla gösterdi. Bunlar bütün dünyada korkunç bir panik yarattı. Bu facialar dizisi New York sokaklarında bir patlamayla başlamıştı. Greenwich Street'teki bir otelin kapıcısına müşterinin biri, içinde 10 kilodan çok nitrogliserin bulunan bir sandık bırakmıştı. Kapıcı, birkaç gün sonra sandıktan kırmızımsı bir duman yükseldiğini görünce emaneti hemen kucaklayarak caddenin ortasına bırakıverdi, sonra da koşarak otele döndü. Tam zamanında harekete geçmişti. Çünkü bir kaç dakika sonra korkunç bir patlama oldu: Yol, 120 santim derinlemesine çökmüş, çevredeki ev ve dükkânların camları kırılmış, binaların ön cepheleri oldukça büyük hasara uğramıştı.

ÖZELLİKLERİ

Alfred Nobel Petersburg'da okudu ve bir süre Amerika'ya gönderildi. 21 yaşındayken Rusya'ya döndü. O tarihte bu ülke savaş içindeydi. Babasının orada savaş malzemeleri yapan fabrikaları vardı. Ancak, Kırım Savaşı bitince fabrikaların randımanı düştü. Bunun üzerine baba Nobel ve oğulları kendi ülkeleri İsveç'te bir patlayıcı madde fabrikası kurdular.

Daha sonraları dünyanın birçok yerinde başka patlayıcı madde fabrikaları kuran Alfred Nobel "dinamit"le eşanlamlı uluslararası bir üne kavuştu.

1871'den sonra Paris'e yerleşti. Ancak bazı siyasal sorunlar yüzünden Fransa'dan ayrılarak İtalya'da San Remo'ya yerleşti. 60 yaşındaydı ama, çalışmalarına büsbütün hız vermişti. Şimdi de sentetik kauçukla yapay ipeği bulmaya çalışıyordu.

Nobel hiç evlenmemişti. Ancak sekreteri Kontes Kinsky'ye aşık oldu ve evlenmek istedi. Ne var ki kadın barış yanlısıydı ve patlayıcı maddeler yapan Nobel'i suçluyordu.

Alfred Nobel'in vasiyetnamesi açıldığında otuz bir buçuk milyon kron tutarında olan nakit parasını insanlık ve barış hizmetine sunduğu görüldü. Ve 10 Ekim 1901'de ilk kez Nobel ödülleri sahiplerine verildi.

satranç köşesi

Geçen sayıda Şah'a yapılan hücumun 3 şekilde karşılanabildiği anlatıldı. Bu sayıda Şah ve Mat konusu ile ilgili 2 örnek verilmektedir.

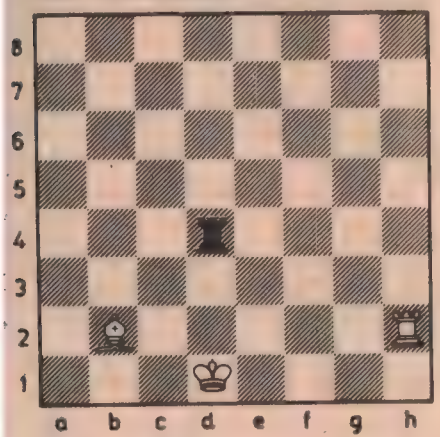

Diyagramda beyazlar, d4 karesindeki siyah kalenin hücumundan, fil ile kaleyi alarak (Fb2xd4), kale ile şahın önünü kapayarak (Kh2 -d2) veya şahı e1, e2, c1, c2 karelerinden birine götürerek kurtulabilir.

Hamlelerin yazılmasında bir taşın şahı tehdit ettiği + işareti ile belirtilir.

Aşağıda verilen örnekte ise siyah şah, beyaz vezirin hücumunu hiçbir şekilde karşılayamadığından mat olmuştur.

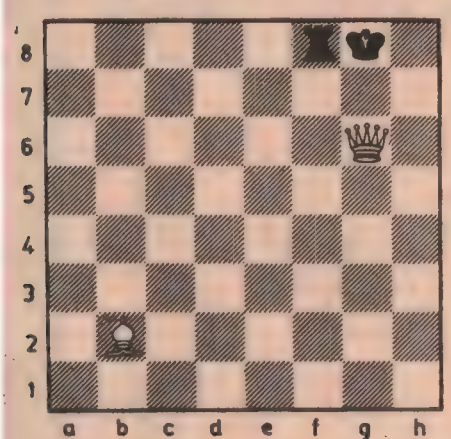

TAŞLARIN DEĞERİ

Değişmelerde zarara girmemek için, taşların değerini bilmek gerekir. Erin kuvveti 1 puan olarak kabul edilince, diğer taşların kuvveti şöyle gösterilir:

Er 1
At 3 1/4
Fil 3 1/2
Kale 5
Vezir 9

Bununla birlikte Fil, Kale ve Vezirin kuvvetini farklı değerlendirenler de vardır. At ve filin kuvveti hemen hemen eşittir, her ikisi de ayrı ayrı 3'er kuvvetindedir. Kale ile filin arasındaki 1,5 puanlık farka "Kalite" denir. Buna göre bir fil (veya bir at) karşılığında bir kale alan tarafa "kalite kazandı" denir.

Ancak bir taşın değeri aslında tahtadaki duruma bağlıdır. Örneğin iyi bir yere yerleşmiş bir at, bir kaleden daha etkili olabilir; 2 Fil ve 1 Kale, daha iyi işbirliği yaparak, 2 Kale ve 1 At karşısında üstünlük sağlayabilirler.

3 hafif taş çok defa bir vezirden üstündür. (At ve fil için hafif taş, vezir ve kale için ağır taş deyimleri sık kullanılır.)

HÜCUM VE KORUMA

Bir rakip taşa hücum etmek, kendi taşlarından birini bir sonraki hamlede o rakip taşı alabileceği bir kareye getirmek anlamına gelir. Rakibin iki şekilde karşılık vermesi mümkündür: Ya hücuma uğramış taşını kaçar ya da o taşını kendi taşlarından biriyle korur.

Koruma halinde kendi taşı alındığı zaman o da koruyan taşla rakip taşı alabilir.

Koruma, ancak hücuma uğrayan taş, rakibin hücum eden taşından daha değerli değilse, yapılabilir. Daha değerli ise rakip bu taşı alarak maddi üstünlük sağlayabilir.

AÇARAK ŞAH

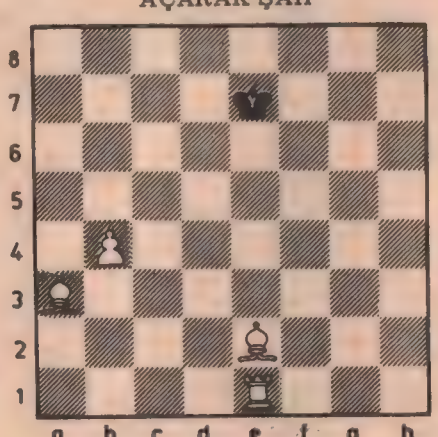

Beyaz b4 - b5 + oynadığı zaman a3 karesindeki fil ile (şah!) demiş olur; veya e2 karesindeki fili herhangi bir yere oynayarak kale ile (şah!) diyebilir. Her iki hamle de açarak şaha örnektir.

ÇİFTE ŞAH

Beyaz Kd4 - d7 + veya Kd4 — g4 + oynarsa hem vezir hem de kale ile (şah!) demiş olur. Çifte şaha ancak şahın yerini değiştirerek karşılık verilebilir Çifte şah + + işareti ile belirtilir.

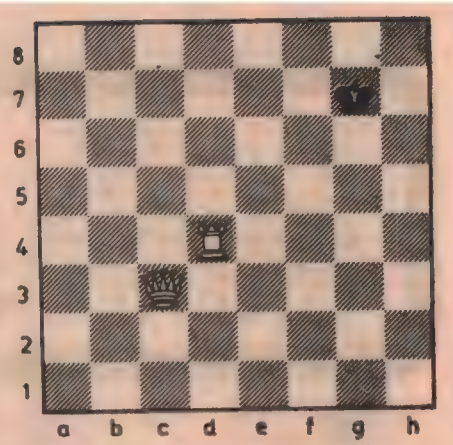

AÇMAZ

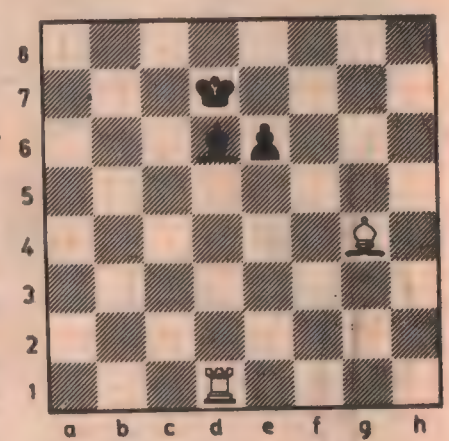

d6 karesindeki siyah fili oynamak mümkün değildir. d1 deki beyaz kalenin siyah şaha tehdidinden ileri gelen bu duruma (Açmaz) denir. Aynı şekilde e6 daki siyah er de oynatılamaz.

ÇATAL

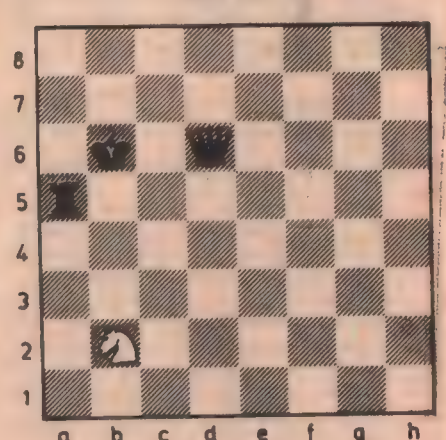

Beyaz at c4 karesine oynatılınca (Ab2 - c4 +) aynı zamanda siyah kaleyi, şahı ve veziri tehdit etmiş olur. Atın birden fazla taşı tehdit ettiği bu duruma (çatal) denir.

BİLMECE BULMACA EĞLENCE

SOLDAN SAĞA: 1 – Bir ay adı.. Ateş ya da kızgın bir şey tutmaya yarayan alet, 2– Bir sözün ayrıntısız ve kısaca anlatılan özü.. Bir yağış, 3- Bir mastar eki... At yavrusu... Bir harfin kalın okunuşu, 4–Dört kere beşyüz beş'in yedi eksiği, 5– Bir şeyi nazik bir biçimde isteyiş ve dileyiş.. Emmek'ten bir emir, 6– Bir ünlem.. Önce Türkiye'de yetiştirilen, sonradan bütün Avrupa'ya ve öbür kıtalara yayılan güzel bir çiçek.. Bir şeye katılan parça, 7– Çalışarak ve emek vererek oluşturulan değerli ya da önemli şey (yapıt).. Bir eşya, 8– Köy yardımlaşması.. Bir ülkenin ayrıldığı idari bölümler, 9– Bir nota.. ÖZEN ile eş anlamlı bir sözcük, 10– Dişi sığır.. Raket kullanarak yapılan bir spor dalı.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1– Odalarda duvar içinde bulunan ve odun yakılan ocak.. Büyükçe, 2– Mesafesi fazla... Asya'da bir ülke, 3– Bir erkek adı.. Sene'nin ilk heccesi. 4– İnsanlara vararlı bir hayvan... Bir ilimiz, 5– Mal alıp satma işi, 6– İnsan eliyle açılmış geniş su yolu... İtmek'ten bir emir, 7– Denize girenler ve güreşirken güreşçiler giyer... Bir bayan adı, 8– YÜZ METRE KARE tutarındaki alan ölçüsü birimi.. HANGİ ŞEY anlamında bir sözcük.. Düz, açık ve geniş yerler (ya da yüz ölçümü), 9– Tavuk, kaz, ördek, hindi gibi hayvanların barındıkları yer, 10 – Erişilmek istenilen sonuç (erek ve gaye anlamına gelir)... İçinde kuş beslenen barınak.

YANITLAR 29. SAYFADA

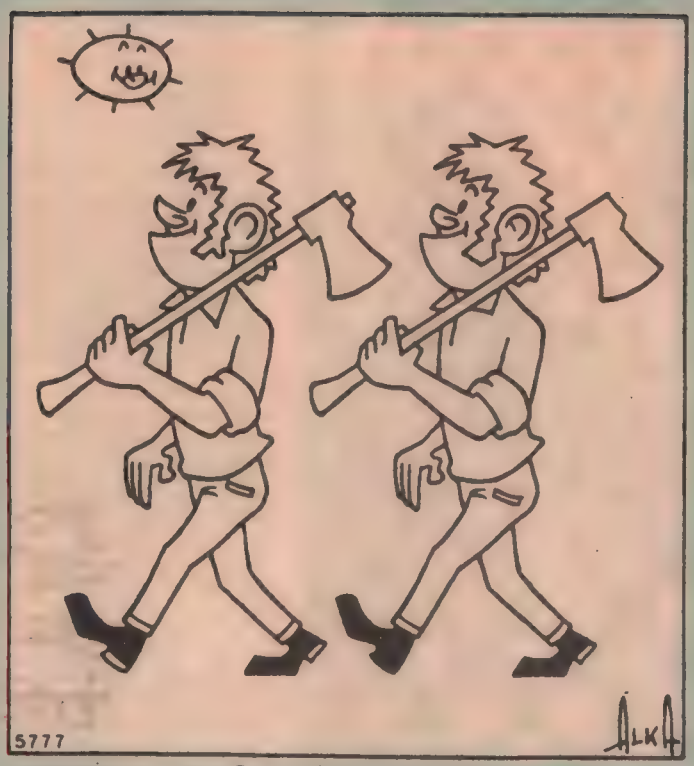

ODUNCULAR – Yukardaki iki oduncu resminde yedi fark var. Ressamın bilerek yaptığı bu hataları bulabilir misiniz?

BÜYÜK BİR ADA – Haritasını gördüğünüz bu ülkenin adını biliyor musunuz? Başkentinin adı nedir? Başkent belirlenen altı noktanın hangisidir?

SAAT KAÇ? — Yukardaki onaltı saatten sadece iki tanesi doğrudur. Bunların kaç No.lu saatler olduğunu ve saatin kaç olduğunu bulabilir misiniz?

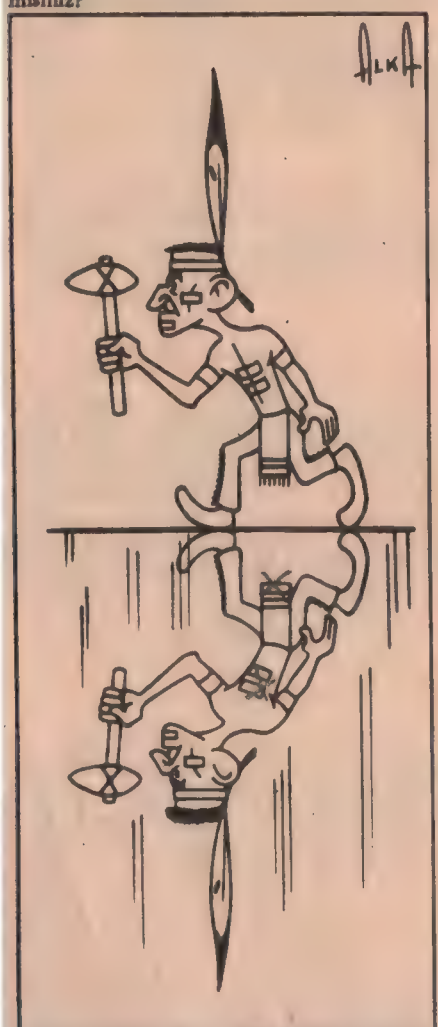

BUZ ÜZERİNDE — Buz üzerinde yürüyen bu kızılderili savaşının buz üzerine düşen aksinde 7 hata var. Bulabilir misiniz?

TARİH KİTABI — Ahmet, tarih dersine çalışıyor. Şu anda ünlü bir Fransız devlet adamının yaptığı savaşları okuyor. Noktalı bölümleri karalayın ve bu ünlü kişiyi bulun.

BİLMECELER

Artık beni kimsenin taktığı yok.

(BOYUNBAĞI)

Yemin ederim, ben çalmadım.

(TELEFON)

Hiç suçum yokken sürdüler beni.

(TARLA)

YILMAZ HIZLI /İzmit

Dağdan gelir tatarına
Ben onu tutarına
Sarıcacık donu var
Kuyruğunda beni var

(ARI)

Duvardan atladım yaşmağım düştü
Yaşmağımı alırken gün kavuştu

(AKŞAMSEFASI)

ALP KAAN / Balıkesir

Yazın sönmez
Kışın görülmez

(GÜNEŞ)

DURMUŞ DEMİREL/ Zonguldak

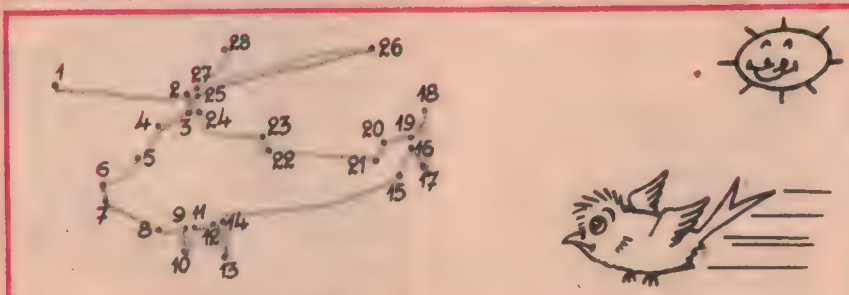

YARIŞ — Bu küçük serçe birisiyle yarış ediyor. Acaba kimle? Elinize bir kalem alıp No.1 den başlayarak 28'e kadar noktaları birleştirirseniz bulabilirsiniz.

SİZİN SAYFANIZ

DENİZ

Kaplamış dünyanın
Dörtte üçünü birden
Nerden alır durursun
Bu tükenmez suyu sen

Çeşit çeşit varlıklar
Her şey sende yaşıyor
Sınırların dünyayı
Çepeçevre dolaşıyor

Bazen durgun, güzelsin
Gülersin yüzümüze
Bazen coşar kızarsın
Durup dururken bize

Nasıl olsan seni ben
Severim yürekten
Başka bir zevk alırım
Sularında yüzersen

ENDER GÜRGEN / Niğde

CUMHURİYET

Cumhuriyet güneştir
Üstümüzde parlayan
Sönmeyecek ateştir
Kalplerimizde yanan

Nice kanlar pahası
Sahip olduk biz ona
Özgür temiz havası
Can katıyor insana

Andımızdır varlığı
Dünya durdukça kalacak
Özgürlüğün kaynağı
Yurdumuza ışık saçacak

YELDA SERT / Amasra

DERE

Selviler var sıra sıra
Irgalanır sağa sola
Seller coşar ara sıra
Bizim köyün deresinde

Bahçeleri ufak ufak
Çakılları topak topak
Kayalardan atlar oğlak
Bizim köyün deresinde

TURGAY MALA /Orhangazi-Bursa

Ihlara (Niğde – Aksaray)'dan bir görünüş. BEKİR ÖĞRETİCİ – Düsseldorf / Almanya

FIKRALAR

KOLAY OLSUN DİYE

Annesi, yumurta alsın diye Hasan'a para verip bakkala yollar. Hasan yumurtaları alır ama, hepsi küçüktür. Bakkala sorar: "Amca bunlar neden küçük?" Bakkal karşılık verir: "Taşıması kolay olsun diye!" Hasan hiç ses etmeden parayı verir. Tam giderken bakkal seslenir: "Oğlum, bu para eksik." Hasan cevap verir: "Sayması kolay olsun diye!"

EYÜP BAYLAN / Ümraniye- Istanbul

UNUTULAN MEKTUP

Babası oğlunun mendilinin köşesinde bir düğüm görünce sorar:

—Mendilini niçin düğümledin?

—Annem düğümledi. Mektubunu postaya vermeyi unutmamam için.

—Verdin mi?

—Hayır. Annem mektubu bana vermeyi unuttu.

TEYFİK HİSOĞLU/Arsin- Trabzon

KÂR — ZARAR

İş için açılan bir sınavda, adama sorarlar:

—Bir adam 12.25 liraya aldığı defteri 9.75 liraya satıyor. Defterden kâr mı eder, zarar mı?

Adam uzun uzun düşünür ve:

—Liradan zarar eder, kuruştan kâr, efendim! der.

ALİ KEMAL KAYA/ Varto — Muş

UÇAK PULU

Ayşe, postanede sorar:

—Mektubumun arkadaşımın eline daha çabuk geçmesi için nasıl yollamalıyım?

—Uçak postasıyla.

—Öyleyse şehir içi bir uçak pulu verir misiniz, lütfen.

YÜKSEL YİĞİT / Ankara

BİZE DE MEKTUP VAR

Sizlerden ricam yazar ve yapıt bölümlerini, fıkraları, bilmeceleri çoğaltmanız, Türkçe, Fen, Sosyal, Matematik gibi dersleri test olarak yayınlamanız.

FARUK DİNÇ / Elazığ

Derginizin en çok sevdiğim bölümleri Fıkra Köşesi ve Garip ama Gerçek bölümleri. Sizden, bu bölümleri genişletmenizi istiyorum.

MEHTAP ÖZER / Suşehri — Sivas

Derginizi büyük bir ilgiyle okuyorum. Her yeri birbirinden güzel. Yalnız uzun çizgi romanları kaldırıp onların yerine matematik, sosyal bilgiler ve fen bilgisi testleri koyulmasını istiyorum.

TANER UYSAL/ Ankara

Sizden birkaç tane dileğim var.Televizyon, sinema, plak sayfalarını kaldırıp yerine jimnastik sayfası koyarsanız sevinirim. Bir de ilk yardım köşesi açarsanız ani bir kazada neler yapacağımızı öğrenmiş oluruz.

ÖZLEM TEKELİ / Güney — Denizli

Sizlerden isteğim bilmece kısmı iki sayfa. Bunu tek sayfaya indirmenizi ve bir sayfayı kesip yapıştırmalı yetenek köşesi yapmanızı, diğer sayfaya da ödüllü bilmece koymanızı istiyorum.

ONUR ÖZMAN / Üçyol — İzmir

Kumbara dergisinin bize çok yararı var. Özellikle yazarlar köşesi. Türk ya da yabancı yazarlar, ünlüler çok yararlı köşeler diyebilirim. Sizden her arkadaş gibi bir isteğim var. Orta II'ye gidiyorum ve sizden matematikle ilgili 1,2 sayfa ayırmanızı istiyorum.

NİLGÜN ÇELİK / Ankara

GARİP ama GERÇEK

Derleyen: ADLİ MORAN Cizen: MUSTAFA DELİOĞLU

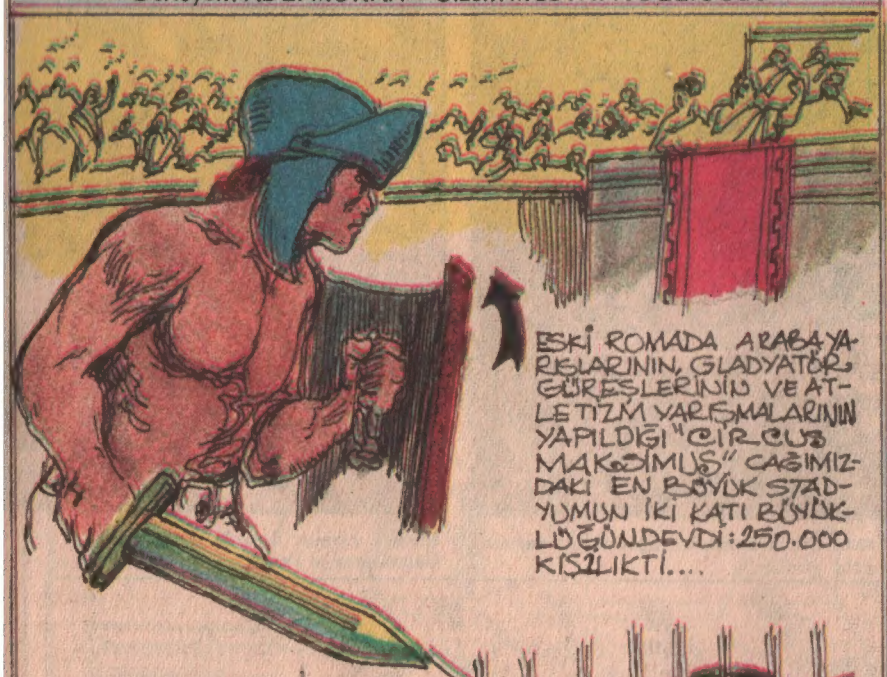

ESKİ ROMADA ARABAYARIŞLARININ, GLADYATÖR GÜREŞLERİNİN VE ATLETİZM YARIŞMALARININ YAPILDIĞI "CİRCUS MAKSİMUS" ÇAĞIMIZDAKİ EN BÜYÜK STADYUMUN İKİ KATI BÜYÜKLÜĞÜNDEYDİ: 250.000 KİŞİLİKTİ....

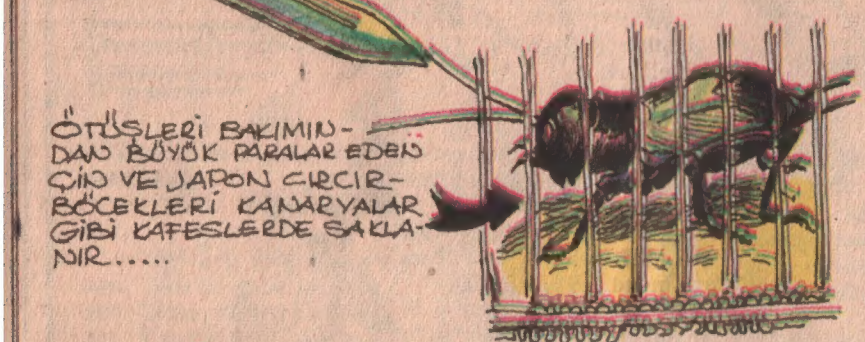

ÖTÜŞLERİ BAKIMINDAN BÜYÜK PARALAR EDEN ÇİN VE JAPON CIRCIR BÖCEKLERİ KANARYALAR GİBİ KAFESLERDE SAKLANIR.....

BİLİNEN EN ZEHİRLİ MADDELERDEN BİRİ OLAN HİDROSİYANİK ASİT KİRAZ, ŞEFTALİ VE ERİK ÇEKİRDEKLERİNDEN BULUNMUŞTUR.....

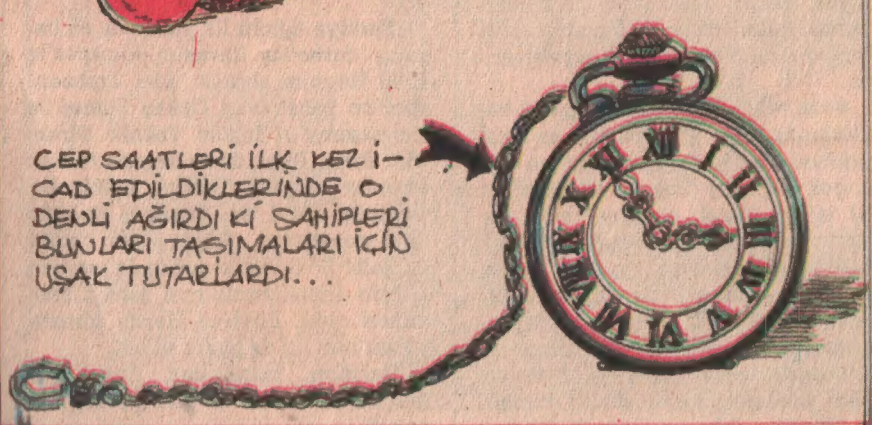

CEP SAATLERİ İLK KEZ İCAD EDİLDİKLERİNDE O DENLİ AĞIRDI Kİ SAHİPLERİ BUNLARI TAŞIMALARI İÇİN UŞAK TUTARLARDI...

YANITLAR

DENEKTAŞI

1. Biyokimya, 2. Sarıyar Barajı, 3. Nurullah Ataç, 4. Antalya Müzesi, 5. 1973. Ellinci Yıl Marşı, 6. Çay ağacı, 7. Kanada. Ottowa, 8. Susamuru. 9. Nakkare, 10. Nil — Kagera (6.671. Km), 11. Puccini (Giacomo), 12. Filoksera, 13. Tevfik Fikret, 14. İsveç, 15. Resim.

BULMACA

SOLDAN SAĞA: 1— Şubat, maşa, 2 — özet, kar, 3 — mak, tay, ka, 4 — iki bin on üç, 5 — rica, em, 6 — ey, lale, ek, 7 — eser, masa, 8 — imece, il, 9— re, itina, 10 — inek, tenis.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1 — Şömine, iri, 2 — uzak, Yemen, 3 — Bekir, se, 4 — at, Bilecik, 5— Ticaret, 6— kanal, it , 7— mayo, Emine, 8— ar, ne alan, 9— kümes, 10 —amaç, kafes.

ODUNCULAR

1. Burun, 2. favoriler, 3. Kulaktaki kıvrık, 4. yaka, 5. Baltanın ucu eksik, 6. cep, 7. Solayak topuğu.

BÜYÜK BİR ADA

İngiltere, Londra, No. 5

SAAT KAÇ?

5 ve 12 No. lu saatler aynı saati yani 1.55' i gösteriyor.

BUZ ÜZERİNDE

Akisteki resimde: 1. Saçlar daha fazla, 2. Kulakta kıvrık yok, 3. Baltasının sapı kısa.,4. Göğsündeki bir çizgi yok, 5. Sol elinde bir parmak eksik, 6. Önlüğünde iki yerine üç çizgi var, 7. Önlüğünde püskül yok.

TARİH KİTABI

Napolyon

YARIŞ

Helikopter

SPOR

1— İkinci Türkiye liginden Samsunspor
2 — Turgay'ın golü ile 1—0 Galatasaray galip
3 — Eczacıbaşı, Beşiktaş, Karşıyaka, Efes Pilsen, Tofaş SAS ve Şekerspor
4 — A Grubunda Karşıyaka, B Grubunda Sakaryaspor, C Grubunda Diyarbakırspor
5 Eczacıbaşı erkek takımı
6 — 21 sayı
7 Beşiktaş ve Istanbul Teknik Üniversite Spor Kulübü

SPOR

Türkiye liginin ikinci yarısında ne olacak?

İlk yarısı Trabzonspor'un liderliği ile kapanan Türkiye liginin ikinci yarısında, Adanaspor, Galatasaray, Fenerbahçe ve Zonguldakspor, şampiyonluk yolunda büyük bir savaşım verecek.

Trabzonspor'un en yakın izleyicileri Adanaspor, Galatasaray, Fenerbahçe ve Zonguldakspor'dan açık puan farkıyla önde olması büyük bir avantaj olarak kabul edilse bile, ikinci yarıdaki zor deplasman maçları liderin işini güçleştirecektir. Trabzonspor ikinci devrede kendi sahasında 6 maç yaparken, 9 deplasmana çıkacaktır. Adanaspor ise içerde 7, dışarda 8 karşılaşma yapacaktır. İlk yarının son haftalarının flaş takımı Galatasaray'ın ise içerde 8, dışarda 7 maçı bulunmaktadır. Kendi sahasında en çok maç yapacak takımlar ise Fenerbahçe ile Beşiktaş olacaktır. Bu iki takım, içerde 9, dışarda 7 karşılaşma yapacaktır. Sarı — lacivertliler, bu avantajlarını iyi değerlendirip lideri yakalamaya, siyah — beyazlılar da içinde bulundukları zor durumdan sıyrılmaya çalışacaklardır.

Takımların bu mücadelesinin yanı sıra Boluspor'lu Halil İbrahim, Trabzonspor'lu Tuncay, Adanaspor'lu Bora da gol krallığı için yarışacaktır. İlk yarı sonunda Halil İbrahim'in 10, Tuncay'ın 9, Bora'nın da 7 golü bulunuyor. Ancak Galatasaray'ı son maçlarında galip getiren ve 5 golün sahibi Turgay'ı da bu yarışta unutmamalıyız.

Sona eren 15 maçlık ilk yarıya bakıldığında lider Trabzonspor en fazla galibiyet alan (11), en az yenilen (1), en çok gol atan (25), en az gol yiyen (6) takım olarak görülmektedir. İlk yarıda en çok berabere kalan takım 7 maçla Altay, en çok yenilen takım Orduspor (9), en fazla gol yiyen takım da Boluspor (25) oldu. Bu yarıda Bursaspor Beşiktaş'ı, Fenerbahçe de Boluspor'u 5—0 yenerken ligin en farklı sonuçlarını elde ettiler. İzmir'de Altay ile Adanaspor'un 3—3 berabere kaldığı maç da ilk yarının en gollü beraberliği oldu. İlk yarı boyunca kaleye giren gol sayısı ise 248.

Türkiye liginin ilk yarısında en başarılı futbolcu ünvanını Boluspor'lu Halil İbrahim alırken, lider Trabzonspor'un çalıştırıcısı Özkan Sümer ile Galatasaray'ın İngiliz Teknik Direktörü Brian Birch de en başarılı teknik adamlar oldular. Türkiye liginin ilk yarısının olayı ise, Beşiktaş önünde ikisi penaltıdan olmak üzere yediği üç golle 3—0 yenik durumda bırakan Mersin İdmanyurdu'nun sahayı terk etmesi oldu. Böylece Mersin İdmanyurdu'nun iki de puanı silindi.

Bakalım maratonun ikinci 15 maçları takımlara ne getirip, ne götürecek?

Fenerbahçeli seyirciler ligin ikinci yarısına mutlu girdiler.

Birinci yarının önemli bir maçı: Galatasaray — Fenerbahçe.

Birinci yarıyı büyük bir puan farkıyla birinci bitiren Trabzonspor.

7 SORU-7 YANIT

1 — *Türkiye liginin ilk yarısını lider kapatan Trabzonspor, Türkiye Kupasında ikinci ligden hangi takıma yenilerek elendi?*

2 — *Türkiye liginde iki ezeli rakip Galatasaray ile Fenerbahçe'nin son lig maçı hangi futbolcunun golü ile kaç kaç sonuçlandı?*

3 — *Basketbol Türkiye liginde final grubuna kalan takımları sayar mısınız?*

4 — *İkinci Türkiye liginde hangi takımlar gruplarında ilk yarıyı lider olarak kapattılar?*

5 — *Voleybol Avrupa Kupalarında çeyrek finale kalan takımımız hangisidir?*

6 — *Masa tenisinden bir set almak için kaç sayı kazanmak gereklidir?*

7 — *Bu yıl ilk kez Hentbol Avrupa Kupalarına ülkemizi temsilen hangi takımlarımız katıldı?*

Yanıtlar 29. sayfada

Zehra ablam ve BEN

Uyarlayan : HÂLE KUNTAY

Aritmetik ödevi

Bir gün Zehra ablam okuldan geldi, içini çekerek sırt çantasını köşeye attı ve bana:

—"Bugün beni bekleme, oyun oynayacak vaktim yok," dedi.

—"Ama neden?"

—"Çok zor bir aritmetik ödevim var."

Biraz düşündüm, sonra da:

—"Çabuk yap, beklerim," dedim.

Zehra ablam gene içini çekti ve:

—"Çabuk yapamam," dedi.

—"Sen hep öyle dersin ama, gene de yaparsın. Ne olur Zehra ablacığım, bütün gün seni bekledim. Dünden beri beraber oynamadık. N'olursun!"

—"Bakarız."

—"Hiç seni rahatsız etmeyeceğim," dedim ve beklemeye başladım. Sonra bir muz yedim. Zehra ablam kurşun kaleminin ucunu kemiriyor ve tavana bakıyordu.

—"Bitti mi?"

—"Hayır."

—"Neden bitmedi? Hani senin aritmetiğin iyiydi?"

—"Ona kadar biliyorum da, yirmiye kadar beceremiyorum," dedi.

—"Yirmiye kadar çok mu zor?"

—"Çok zor."

Çok acıdım Zehra ablama. Acaba nasıl yardımcı olabilirdim? Baktığı yere, tavana ben de baktım, ama hiçbir şey görmedim.

—"Nasıl toplama, çıkarma yapıldığını unuttun mu?" diye sordum.

—"Unutmadım."

—"O zaman yapsana."

—"Karıştırıyorum. Çünkü ellerimde o kadar çok parmak yok," diye söylendi Zehra ablam. "Ona kadar zor değil, kendi parmaklarımda sayarım, ama yirmiye kadar olunca, ayak parmaklarım da gerekli. Ayaklarım aşağıda, eğilip kalkıp toplamalıyım..."

Biraz düşündüm, sonra da:

—"Sizin öğretmenin bu yaptığı da hiç doğru değil," dedim. "İnsanın elinde kaç parmak varsa, aritmetik ödevi de ona göre verilir."

—"Buldum," diye yerinden sıçradı birden Zehra ablam.

—"Ne buldun?"

—"Senin parmaklarını da sayarsam, karıştırmam."

—"Peki," derken Zehra ablama bu zor ödevinde yardımcı olacağım diye çok sevindim.

—"Çoraplarını da çıkart!" dedi Zehra ablam.

—"Neden?"

—"O zaman kendi parmaklarımı kullanmam, senin ellerinde ve ayaklarında toplama yaparım."

Yatağıma oturdum, çoraplarımı çıkarttım, el parmaklarımı iyice açtım, ayak parmaklarımı da açmaya çalıştım. Zehra ablam bir yandan parmaklarımı sayıyor, bir yandan bu zor ödevini yapıyordu.

Birden annemiz odaya girdi.

—"Ne oturuyorsun yatağında? Neden çoraplarını çıkarttın?" diye sordu.

—"Şiişt!" dedim anneme. "Zehra ablam çok zor bir ödev yapıyor. Benim elimde, ayağımda parmaklar olmasa, yapamayacak."

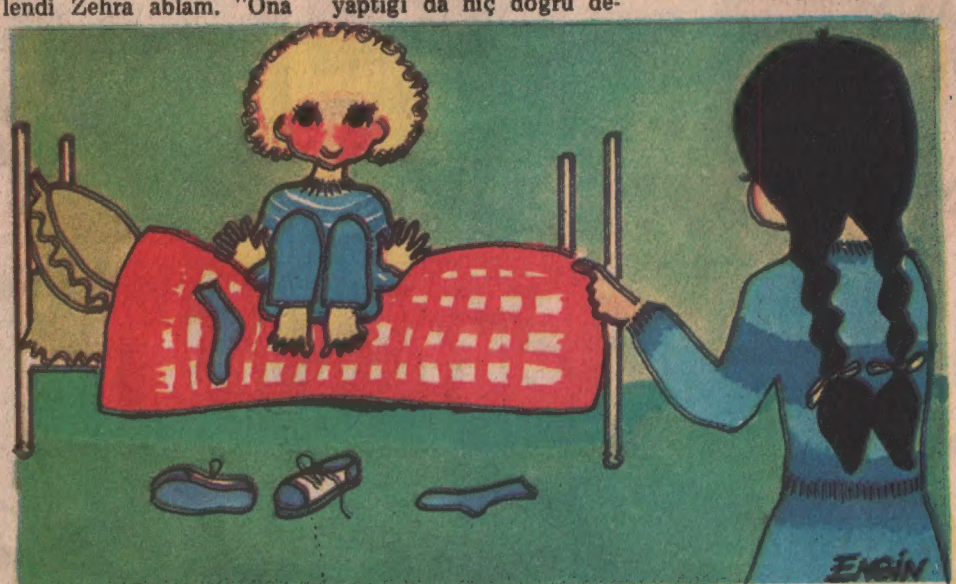
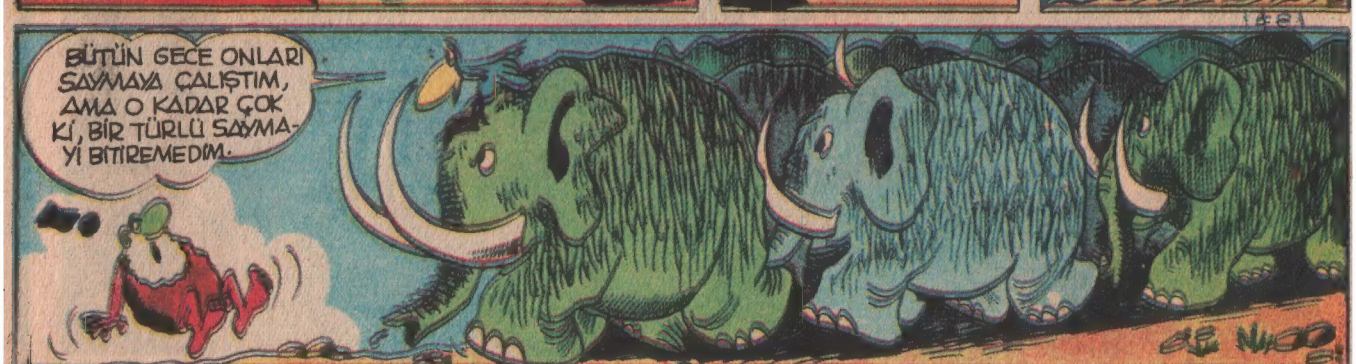
CİNGÖZ KARGA